

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

Lukáš Burian

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Historický vývoj názvů ulic a prostranství na Mělníku

Historical names changing of places in Melnik

Lukáš Burian

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Hnilica, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Dějepis se zaměřením na vzdělávání –

Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání

2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Historický vývoj názvů ulic a prostranství na Mělníku vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne .....

.....

podpis

Poděkování

Chtěl bych poděkovat své přítelkyni Elišce Lexové za pomoc a podporu. Dále bych chtěl poděkovat zaměstnancům Odboru výstavby a rozvoje Městského úřadu Mělník za ochotu při poskytování materiálů z odborového archivu. Také chci poděkovat zaměstnancům Státního okresního archivu na Mělníku za veškerou pomoc při bádání. A na závěr chci také poděkovat vedoucímu práce doc. Hnilicovi za profesionální a přínosné vedení.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá historickou toponymii na příkladu mělnické urbanonymie. Zaměřuje se na pojmenovávání ulic a prostranství ve městě Mělníku během druhé pol. 19. století a v průběhu celého 20. století. Práce shrnuje a popisuje, kdy, a za jakých okolností docházelo k přejmenování hlavních mělnických ulic, tříd a náměstí.

Práce je rozdělena do tří částí. První kapitola je chronologicky rozdělena na podkapitoly podle časových období, ve kterých došlo ke změnám např. První republika, Protektorát Čech a Moravy, Poválečné období, 60. léta atd. Druhá část práce je analytickým zpracováním sesbíraných dat. Také se v druhé kapitole práce věnuje zásadám pojmenovávání, motivaci, onymickým funkcím urbanonymií a výskytu jednotlivých uličních názvů. Na závěr je v práci provedena aplikace fenoménu „Míst paměti“ od Pierra Nory na systému ulic.

Závěrem práce je popis geneze jednotlivých typů názvů, které se postupně začaly objevovat na Mělníku. Také práce shrnuje problematiku honorifikačních jmen.

Klíčová slova:

názvy ulic, Mělník, 19. století, 20. století, historická toponomastika

Abstract

This bachelor work deals with historical toponomastic example urbanonyms of town Melnik. It focuses on names of streets and public spaces in the town during second half of 19th century and 20th century. The work summarize and describe cincinnstances, when and why the main streets, avenues or squares changed.

The work is separated into three parts. First charter is splited chronologically for example The First Republic, Protectorate of Bohemia and Moravia, post-war period etc. Second part of the work is dedicated to analytic processing of collected data. Also, the second chapter deals with the princeples of naming, motivation, onymic functions of urbanonyms and the occurence of individual street names. At the end of the work the phenomenom „Lieux de mémoire“ by Pierre Nora is applicated in a system of the streets.

The conclusion of the thesis is a description of the genesis of the different types of names, which gradually began to appear in Mělník. The work also summarizes the issue of honorific names.

Keywords:

names of streets, Melnik, 19th century, 20th century, historical toponomastic

Obsah

Úvod	6
1. Historický vývoj názvů ulic a prostranství na Mělníku.....	8
1. 1 Původní označení ulic a prostranství v 19. století	8
1. 1. 1 Mělnický místopis a historický exkurz	8
1. 1. 2 Císařské otisky	10
1. 1. 3 Názvy na přelomu 19. a 20. století.....	11
1. 2 Prvorepublikové přejmenování ulic a náměstí	12
1. 2. 1 Vznik tzv. Velkého Mělníka	13
1. 2. 2 Dvanáct hlavních městských komunikací	14
1. 2. 3 Nové názvy ulic během 30. let 20. století	17
1. 3 Protektorátní označení a pojmenování komunikací.....	19
1. 3. 1 Aféra kolem Benešovy třídy	19
1. 3. 2 Povinná přejmenování.....	23
1. 3. 3 Náměstí Reinharda Heydricha	24
1. 4 Poválečné přejmenování po 2. světové válce	26
1. 4. 1 Čest spojencům	26
1. 4. 2 Churchill kontra Tyrš	28
1. 4. 3 Sady Na Polabí	29
1. 5 Období po komunistickém únorovém převratu	30
1. 5. 1 Čestní občaní Nejedlý a Stalin	31

1. 5. 2 Komunisté a propaganda v ulicích.....	31
1. 5. 3 Odstranění vzpomínek na legionáře a rodáky	32
1. 6 Významná 60. léta	33
1. 6. 1 Velké přechíslování Mělníka a potřeba nových názvů ulic	33
1. 6. 2 Srpnové události 1968	34
1. 7 Období normalizace	35
1. 8 Nové názvy po Sametové revoluci	37
2. Tendence vytváření názvů ulic a prostranství	39
2. 1 Zásady a jiné směrnice určené k nominaci názvů ulic	39
2. 2 Motivační činitel v mělnické urbanonymii	41
2. 2. 1 Motivace a základní onymické funkce urbanonym.....	41
2. 2. 2 Honorifikační jména.....	41
2. 2. 3 Názvy mělnických ulic v datech	44
3. Uliční tabulka: skrytý činitel historické paměti.....	48
Závěr.....	49
Seznam použité literatury a informačních zdrojů.....	51
Seznam příloh.....	56
Přílohy	

Úvod

Ve své práci se věnuji tématu, které se řadí do oboru historické toponymie, je jím pojmenovávání a přejmenovávání ulic, tříd, náměstí a dalších veřejných prostorů ve městě Mělníku od roku 1842 do roku 1992. Téma jsem si vybral z několika důvodů. Za prvé pocházím z města Mělníka, a velice mě zajímá jeho historie, zvláště pak politické rozhodování hlavních představitelů města, a smýšlení jeho obyvatel, které se dá na fenoménu častého přeměňování názvů ulic dobře demonstrovat. Dalším důvodem byla dostupnost materiálů, jelikož na Mělníku se nachází Státní oblastní archiv, který spravuje sbírky o městě Mělník, které mi posloužily jako pramenný základ. Práce si klade za cíl zmapovat mělnickou urbanonymii v 19. a 20. století a její postupný vývoj, změny a směřování. Práce se pokusí odpovědět na otázky: Kdy docházelo ke změnám uličních názvů a proč k jednotlivým změnám docházelo? Také se práce pokusí popsat tendence v motivaci, která se uplatnila průběhu geneze současné mělnické uliční soustavy. První kapitola a její podkapitoly se věnují samotnému historickému vývoji, který je chronologicky rozčleněn na jednotlivá významná období např. První republika, Protektorát Čech a Moravy, Poválečné období, 50. léta, 60. léta atd. Druhá kapitola se věnuje onymické motivaci a dalším aspektům v procesu pojmenovávání uličních názvů.

K práci jsem hlavně využil archivní fond „archiv města Mělníka“, jenž se nachází ve Státním okresním archivu Mělník. Fond obsahuje knihy se zápisy ze schůzí Rady městského zastupitelstva a Rady městského národního výboru na Mělníku. Dále knihy se zápisy ze zastupitelstev a plenárních schůzí MěNV na Mělníku. Také fond spravuje dopisy, fotografie, kroniky a další soudobé materiály, které jsou zcela hmatatelným dobovým dokladem o tehdejší vnímání jednotlivých názvů. Dále jsem pracoval s dobovým tiskem. Zejména pak s mělnickými týdeníky Mělnické listy a Ohlas a měsíčníkem Mělnická radnice, které byly nebo jsou hlavními novinami ve městě. S dobovým tiskem je však nutné pracovat kriticky kvůli jejich obsah. Samotný obsah zejména týdeníků je zčásti poněkud tendenční, jelikož týdeníky vydávaly místní stranické organizace resp. okresní národní výbor a jeho vedení.

Také jsem k práci využil archiv Odboru výstavby a rozvoje městského úřadu Mělník, který ve svých sbírkách disponuje řadou katastrálních map a správními dokumenty. Samotné kartografické prameny jsem dále doplnil veřejně dostupnými mapami z Českého katastrálního a zeměměřického úřadu a Státního rakouského archivu.

Kromě pramenů jsem pracoval s publikacemi o městě Mělníku. K pochopení problematiky historické toponymie a zejména české urbanonymie mi pomohly zejména dvě publikace, jako Pražský uličník¹ od M. Lašťovky nebo Smrdov, Brežněves a Rychlonožkova ulice² od J. Davida.

V závěru práce se snažím aplikovat fenomén „Míst paměti“ od Pierra Nory na příkladu mělnického uličního názvosloví.

---

¹ LAŠŤOVKA, Marek. *Pražský uličník: encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství*. 1, (A-N). Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-23-0.

LAŠŤOVKA, Marek. *Pražský uličník: encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství*. 2, (O-Ž). Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-25-7.

² DAVID, Jaroslav. *Smrdov, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie: místní jména, uliční názvy, literární toponyma*. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-1913-4.

1. Historický vývoj názvů ulic a prostranství na Mělníku

1. 1 Původní označení ulic a prostranství v 19. století

1. 1. 1 Mělnický místopis a historický exkurz

Mělník je bývalé okresní město, které se nachází asi 30 km na sever od hlavního města Prahy v polabské nížině. Centrum města se zámek a chrám sv. Petra a Pavla leží na opukové vyvýšenině (jméno Mělník je slovanského původu a zřejmě vychází ze skutečnosti, že se hornina opuka mělní) na pravém břehu soutoku Labe a Vltavy a ze severu obtékané potokem Pšovka. Zbývající části města se rozkládají severně a jižně od centra převážně podél řeky Labe a severovýchodně se město rozšiřuje ke Chloumeckému kopci, na kterém leží jedna z částí města Chloumek.

Mělník datuje svůj vznik k 25. listopadu roku 1274, které je doloženo na nejstarší památce o městu a to na privilegiu Přemysla Otakara II., ale historie osídlení na mělnickém kopci sahá podle archeologických výzkumů z 20. století až do období neolitu. Kronikář Kosmas udává původ sv. Ludmily z pšovanského kmene z hradiště Pšov do 10. století, ale archeologický výzkum z roku 1999 datuje postavení středověkých hradeb na základech opevnění již z 9. století. Hradiště se nalézalo tedy na ostrohu, a pod kopcem se rozkládala obec. Z konce 10. století jsou dokladem o názvu nového kamenného hradu Mělník denáry kněžny Emmy, manželky Boleslava II., na kterých je vyryt nápis na rubu „MELNIC CIVITAS“ a na lici „EMMA REGINA“. Doklad o změně názvu hradiště nám poskytuje i zmínka v Kronice tzv. Dalimila (14. století).

Nový hrad zřejmě založila zmíněná kněžna Emma jako své hlavní reprezentativní sídlo a z této doby pochází i nejstarší část chrámu sv. Petra a Pavla. Tradice Mělníka jako královského věnného města pochází již z doby kněžny Emmy, kdy věnem byl ovšem pouze hrad. Mezi přemyslovské královny, kterým byl hrad věnován, byly manželka Václava I. Kunhuta Štaufská, manželka Přemysla Otakara II. Kunhuta Uherská dále Jitka choť Václava II. Tradici věna pak rozšířili Lucemburkové, kdy na Mělníku delší dobu pobývala Eliška Přemyslovna, nakonec Karel IV. určil královským věnem i město, které přiléhalo k hradu. Karel IV. zapsal postupně město své manželce Anně Falcké, Anně Svidnické i Alžbětě Pomořanské, která na Mělníku zemřela.

Středověké město Mělník postupně získávalo různá privilegia mimo jiné tržní a fortifikační. Obě tyto výsady poté značně ovlivnily urbanizační vývoj města. Zejména pak hradby na dlouhou dobu sevřely město do malého neprodyšného prostoru, který byl obklopen několika malými obcemi a samotami a dále rozlehlými vinicemi, jejichž tradice sahá taktéž už do 10. století, ale největší rozvoj mělnické vinařství zažilo za vlády Karla IV., který přivezl na Mělník sazenice vinné révy z francouzských oblastí Burgundsko a Champagne.

Středověký vzhled Mělníka příliš nedovolil jeho rozvoj a tak se začaly vymezovat příslušné části budoucího města. Centrum neboli město (něm. Stadt) se vymezilo od okolí svými hradbami, které byly opatřeny dvěma branami, Pražskou a Labskou. Poté vzniklo předhradí neboli předměstí (něm. Vorstadt) např. Pražské předměstí směrem k Praze. Dále k městu patřily malé obce, jež byly pod správou Mělníka, a těmi byly na západě u řeky Labe obec Rybáře (něm. Fischerei), Záluší (něm. Zadusch) a Okrouhlík (něm. Okrauhlik) na severu na hranici s obcí Pšovka (dříve Šopka z něm. Schopka), dřívější přilehlá obec k raně středověkému hradišti, na severovýchodě vznikly obce Podol neboli Podolí (něm. Podoll) a na

nedalekém kopci Chloumek, na jihovýchodě patřily k Mělníku obce Blata (něm. Blatt) a Malý Borek (něm. Klein Borrek). Všechny zmíněné lokality se nacházejí na následujícím výstřižku mapy.³

**Mapa zobrazující okolí
Mělníka v 1. pol. 19. století⁴**

³ PURŠ, František. *Náš Mělník: listování jeho historií*. Mělník: Město Mělník, 2010. ISBN 978-80-254-7928-5, s. 8-14, 74-76.

KUDRNÁČ, Václav. *Adrešář a popis politického okresu Mělnického: Mělník a veškeré politické obce a osady*. Turnov: 1902, s. 40 – 45.

⁴ Výstřižek z mapy: *Mapy druhého vojenského mapování*. Dostupné z: Home/Mapire – The Historical Map Portal [online]. Vídeň: Státní rakouský archiv (Österreichisches Staatsarchiv), 2018, 20. 2. 2018 [cit. 2018-20-02]. Dostupné z: URL: <http://mapire.eu/en/>

1. 1. 2 Císařské otisky

Původní označení ulic a prostranství na Mělníku v 19. století je dobře doloženo na tzv. povinných císařských otiscích z roku 1842⁵, které poskytuje Český úřad zeměměřický a katastrální. Na zmíněných mapách jsou patrné tři druhy názvů. Komunikace nesly názvy podle specifického místa či budovy ve městě nebo podle účelu, ke kterému se využívala ulice nebo prostranství, a jako třetí existovali názvy, které byly dány podle vzhledu, který představoval tvar ulice.

Na Mělníku v 19. století neslo název pouze několik ulic v centru města. Příklady názvů, které byly pojmenovány podle významné budovy, jsou Kapucínská ulice (něm. Kapuziner Gasse) podle kapucínského kláštera a kostela Svatých čtrnácti pomocníků (něm. Heiligen vierzehn Nothhelfer), dále Labskobranská ulice (něm. Elbethor Gasse), která nesla název po v současné době již nestojící severní Labské bráně města⁶, jež vedla k Labi a Pražskobranská ulice podle Pražské brány na jihu města. Dalším příkladem je Školní ulice, ve které stávala až do roku 1876 jediná městská škola (něm. Schul Gasse) a Kostelní ulice (něm. Kirchen Gasse), která vedla z náměstí k hlavnímu kostelu sv. Petra a Pavla.

Příklady účelově vypovídajících označení komunikací jsou dnešní náměstí Karla IV., které se nazývalo Dobytčí trh (něm. Viehmarkt), a dále Koňská ulice (něm. Ross Gasse). Skutečností je, že se na Mělníku v 19. století a následně i ve 20. století konaly velké dobytčí trhy, a tak se ulice označovaly podle domácích zvířat, která se tam prodávala. Dodnes se na Mělníku udrželo lidové označení „*Prasečák*“ pro Palackého, dříve Koňskou ulici.

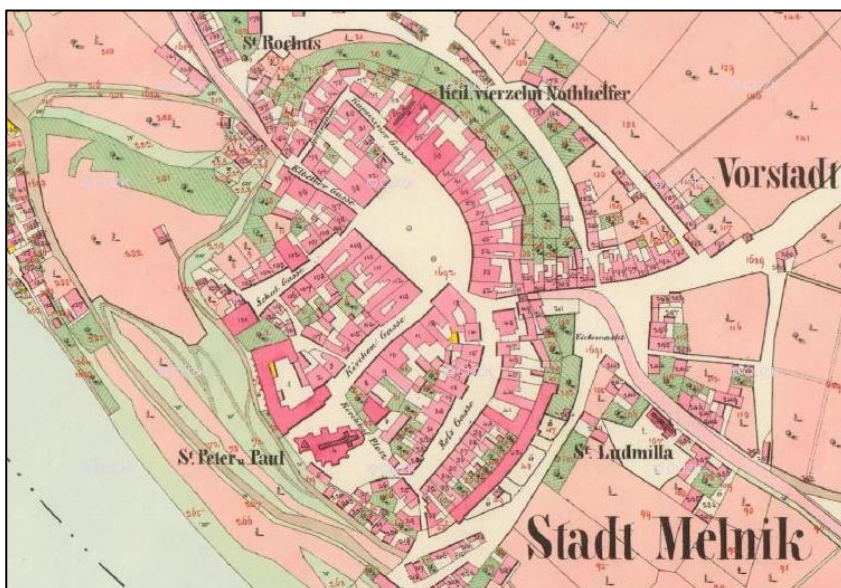
Třetí druh názvů, tedy podle vzhledu na Mělníku nesla pouze ulice Ostruhová (něm. Sporngasse) podle tvaru ulice připomínající ostruhu u koňského sedla.

Na zmíněných mapách jsou doloženy názvy ulic pouze v samotném centru města. O pojmenování komunikací v ostatních částech města se tisky nezmiňují, pouze udávají názvy hlavních orientačních bodů v jednotlivých lokalitách. Např. názvy vinic jako Šafranická či U Dubu nebo názvy kostelů.

---

⁵ *Povinné císařské otisky z roku 1842*. Dostupné z: ÚAZK – přehledka [online]. Praha: Ústřední archiv zeměměřictví a katastru, 2018, 20. 2. 2018 [cit. 2018-20-02]. Dostupné z: URL: <http://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>

⁶ Labská brána byla v letech 1836- 1838 z důvodů chatrnosti odstraněna.

**Mapa zobrazující stav
Mělníka v roce 1842⁷**

1. 1. 3 Názvy na přelomu 19. a 20. století

V druhé polovině 19. století došlo ke změnám názvů komunikací kvůli několika faktorům. Hlavním důvodem byly změny ve společnosti, které proběhly díky revolučnímu roku 1848, poté díky únorové ústavě z roku 1861 a koncem Bachova absolutismu a následnému projevování národního sebeuvědomování (vlastenectví). Dalším faktorem byla velká stavební činnost zejména významných budov na Mělníku. Např. nové nemocnice nesoucí název Všeobecná nemocnice Rudolfova podle korunního prince Rudolfa (1882) nebo nové měšťanské a obecní školy (1876). Stavba nových měšťanských domů způsobila, že se začal Mělník rozšiřovat více a více mimo své původní hradby. Hlavním zdrojem je publikace vydaná roku 1902 tzv. adresář⁸, ve kterém lze nalézt zásadní informace o obyvatelstvu a městu jako např. profese, adresy, seznamy městských budov (školy a nemocnice) a další.

Na Mělníku na přelomu století žilo 4927 obyvatel, kteří pobývali v 551 domech (sčítání ze dne 31. prosince 1900⁹). Zmíněný adresář obsahuje tabulku majitelů domů, ze které vyčteme číslo domu, jméno vlastníka nebo instituce a ulici. Pro názornost následuje několik řádků ze seznamu¹⁰.

⁷ Výstřižky z mapy: *Povinné císařské otisky z roku 1842*. Dostupné z: ÚAZK – přehledka [online]. Praha: Ústřední archiv zeměměřictví a katastru, 2018, 20. 2. 2018 [cit. 2018-20-02]. Dostupné z: URL: <http://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>

⁸ Kudrnáč, 1902.

⁹ Tamtéž, s. 30.

¹⁰ Tamtéž, s. 31.

č. 13	Město Mělník	Hlavní náměstí
č. 14	Kapucínský klášter	Ulice klášterní
č. 15	Fleisner Josef	Ulice klášterní
č. 16	Lutz Leopold	Ulice klášterní
č. 17	Čumpelík Frant.	Ulice ostruhová

Některé názvy ulic se pouze přeměnily nebo upravily, vznikly naprosto nové ulice. Některé ulice si ponechaly svůj název, např. Ostruhová ulice. Objevily se také nové typy názvů komunikací, a to podle významných osobností českého národa (Jungmann, Palacký, Hus, Komenský) nebo osob, které jsou spjaty s Mělníkem (Karel IV.) a podle směru, kam komunikace směřuje (Labská). Nově pojmenované původní ulice a náměstí jsou zaznamenány v tabulce obsažené v příloze¹¹.

Nové ulice na Mělníku vznikaly hlavně na předměstí, kde se začala stavět zcela nová mělnická čtvrť směrem k Praze. Tzv. Nová čtvrť nebo také Spořilov. Kvůli nedostatečné orientaci v nyní již velkém městě si nově vzniklá prostranství žádala jednoznačné pojmenování. Rozšířené předměstí bylo nutno dobře propojit s jádrem města a tato potřeba vyústila ve vznik nové spojnice mezi centrem (stále za hradbami) a předměstím. Kvůli propojení byly v roce 1876 zbourány staré jezdecké kasárny a místo nich byla zbudována nová městská škola, také byly proraženy hradby, spojovací ulice poté získala uvolněné jméno Školní po dřívějším názvu Husovy ulice. Nová městská škola dala impuls k pojmenování ulice Komenského. Další vzniklé ulice na předměstí byly ulice Sv. Ludmily, podle kostela sv. Ludmily, ulice Střelcovka podle dříve se rozkládající vinici na onom místě, Burgundská ulice na hranici Šafranické vinice podle oblasti, ze které přivezl Karel IV. na Mělník vinnou révu, Podolská ulice, která vede do městské části Podolí, Jungmannova ulice se sady a Nová ulice. V centru města ještě vznikla na místě bývalého hřbitova za kostelem sv. Petra a Pavla Česká ulice, a v blízkosti zámku vznikla Zámecká ulička.¹²

1. 2 Prvorepublikové přejmenování ulic a náměstí

Vznik Československé republiky roku 1918 poskytl možnost k pojmenování nově vzniklých ulic ve stále se rozrůstajícím městě. Během první čtvrtiny 20. století se stávající

¹¹ Viz. 1. příloha.

¹² Purš, 2010, s. 150 – 152. Viz. 1. příloha.

vinice např. Damiánka a Šafranická mění na nové stavební pozemky pro nejvíce se zvětšující část města, tj. předměstí směrem k Praze.

1. 2. 1 Vznik tzv. Velkého Mělníka

Významným podnětem ke vzniku nových názvů bylo sloučení okolních obcí s Mělníkem a vznikem tzv. Velkého Mělníka roku 1923. Mělník se začal dostávat do tísnivé situace, kdy rozrůstajícímu se městu bránily v jeho rozvoji katastrální hranice přilehlých obcí jako Pšovka (dříve nazýváno Šopka) nebo Rousovice. A tak inspirací pro vznik velké městské aglomerace byla jednání, která probíhala v hlavním městě pro vznik Velké Prahy (1922). Vyjednávání o sloučení obcí se vedla od roku 1919. Zajímavý je návrh města, který předložila městská rada zastupitelstvu 25. dubna toho roku ve zkráceném znění: „(referuje pan starosta města Josef Tykal¹³) ... městská rada nechť žádá všemi prostředky se domáhá toho, aby na základě zmocňovacího zákona ze dne 7. února 1919 č. 76 sb. z. a n. st. čsl. provedeno bylo sloučení Mělníka, Pšovky, Mlazic, Vliněvse, Vehlovic, Brozáněk, Hořína, Rousovic, díl 1. a 2. a Vel. Borku v jednu velkou obec jednotně řízenou a spravovanou, jakož aby této sloučené obci přidělena byla osadní část obce Vrbenské zvaná „Oupor“¹⁴.“ Mělník později, přesně od 6. prosince 1919, začal usilovat ještě o sloučení s obcemi Dolní Beřkovice a Liběchov, které se nacházejí na břehu řeky Labe. Důvodem, o kterém se dozvídáme opět ze zápisů z městské rady, byla potřeba, aby Mělník jako konečná budoucí zastávka na mezinárodní vodní dráze Hamburk – Mělník, měl dostatečně velké pobřeží pro lodě. Po dlouhém vyjednávání s obyvateli dotčených obcí, a také po jednání s příslušnými orgány státu, nakonec byl dne 9. října 1923 Mělník rozšířen na severu o Pšovku, Mlazice a Vehlovice a na jihu o Rousovice. K plánovanému rozšíření na levém břehu řeky Labe nedošlo (obce: Hořín, Brozánky, Oupor, Dolní Beřkovice), a proto se současný Mělník rozkládá pouze na pravém břehu.¹⁵

¹³ Starosta Mělníka Josef Tykal v letech (přerušovaně 1919 - 1944) a poslanec parlamentu ČSR v letech (1920 – 1939).

¹⁴ Zápis OZ Mělníka n/L. (25. 4. 1919). Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy OZ Mělníka*. Mělník, 1919.

¹⁵ Purš, 2010, s. 245 – 247.

Po vzniku velké mělnické obce narostl počet potřebných názvů pro nově vystavěné ulice, případně pro připojené ulice.

Mapa současného Mělníka s vyznačenými částmi¹⁶

1. 2. 2 Dvanáct hlavních městských komunikací

Dne 28. října 1919 se na Mělníku k prvnímu výročí vzniku republiky a na den národního a státního svátku Svobody konala na mělnické radnici v zasedací síni slavnostní schůze obecního zastupitelstva, na které bylo hlavním bodem programu: „*Pojmenování dvanácti městských komunikací*“¹⁷. Na začátku rozpravy starosta požádal, aby se o každé z dvanácti komunikací hlasovalo jednotlivě. Avšak samotnému pojmenování ještě předcházelo usnesení týkající se prostranství „Na Lovčevu“¹⁸ (povinné pojmenování z roku 1916) dříve „na vyhlídce“, aby byl stávající název zrušen. Poté následovalo již samotné pojmenování nových ulic podle návrhu Komise pro pojmenování městských komunikací v následujícím znění: „*Návrh Komise pro pojmenování městských komunikací učiněný ve shodě s městskou radou.*“

¹⁶ Výstřížek z mapy: *Mapa současného Mělníka s vyznačenými částmi (ke dni 20. 2. 2018)*. Dostupné z: *Dopravní – Mapy.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, a. s., 2018, 20. 2. 2018 [cit. 2018-20-02]. Dostupné z: URL: <https://mapy.cz/dopravni>

¹⁷ Zápis OZ Mělníka n/L. (28. 10. 1919). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; *Zápis OZ Mělníka*. Mělník, 1919.

¹⁸ Název podle čemohorského pohoří, ve kterém za 1. sv. války bojovali Rakousko-Uherská vojska.

a) aby třída vedoucí od hostince Čížkova až k cukrovaru Rousovickému nesla jméno „Masarykova třída“,

přijat jednomyslně,

b) aby třída souběžná s třídou Masarykovou od domu slečen Schmidlových k tz. Sokolovně a odtud dále k nádraží nazvána byla třídou Benešovou

přijat jednomyslně,

c) aby vyhlídka za kostelem, zámkem a villou Dr. Dlabáče byla pojmenována Štefánikova vyhlídka,

přijat jednomyslně,

d) aby třída z hlavního náměstí až na Okrouhlík a po připojení Šopky a Mlazic až na hranici Mlazic vedoucí byla pojmenována Třída legionářů,

přijat jednomyslně,

e) aby bezejmenná dosud třída od domu p. Jiřího Derfla k domu p. rady Jičínského a odtud dále až do Rybář pojmenována byla třídou Kramářovou,

přijat 30 proti 6 hlasům,

f) aby Burgundská ulice nazvána byla ulicí Jiráskovou,

přijat jednomyslně,

g) aby nová bezejmenná dosud ulice vedoucí od restaurace na Vinohradech podél domu páně Marjánkova až na Polabí byla zvána Macharovou,

přijat jednomyslně,

h) aby dosud bezejmenná třída od domu páně Titěrova podél domu Dr. Profuse dále vedoucí zvána byla třídou 28. října 1918,

přijat jednomyslně

ch) aby dosud bezejmenná třída od soudu k hostinci Šafratovu zvána byla třídou Wilsonovou,

přiját jednomyslně

i) aby dosud bezejmenná ulice od mateřské školky podél obecné školy až do Třídy Kramářovy vedoucí slula ulicí Denisovou,

přiját jednomyslně

j) aby dosud bezejmenná třída od domu Šulcova podél villy Dr. Valiny na Podol a odtud dále ke Chlomku vedoucí nazvána byla třídou Fochovou,

přiját jednomyslně,

k) aby hlavní náměstí jmenovalo se náměstím Svobody,

přiját jednomyslně ...“.¹⁹

Z citované pasáže se dozvídáme, že se návrhy inspirovaly významnými českými i zahraničními osobnostmi, které podporovaly vznik Československé republiky. Mezi českými jmenovci se do popředí dostává tehdejší prezident Tomáš Garrigue Masaryk (1850 - 1937), předseda vlády JUDr. Kramář (1860 - 1937), nebo ministr zahraničních věcí Edvard Beneš (1884 - 1948). Z řad spisovatelů se dostalo pocty Aloisi Jiráskovi (1851 - 1930) a Josefu Svatopluku Macharovi (1864 - 1942). Velice zajímavý výběr jmenovců budoucích komunikací je mezi cizinci, kdy nechybí prezident USA v letech 1913 - 1921 Woodrow Wilson (1856 - 1924), francouzský generál a hrdina z 1. sv. války Ferdinand Foch (1851 - 1929) nebo historik a slavista Arnošt Denis (1849 - 1921). Skutečností také je, že nové názvy ulic byly přijaty velice vlídně u zastupitelů až na Kramářovu třídu, proti které hlasovalo šest zastupitelů, i u obyvatel, kdy se ani regionálně významné mělnické noviny *Mělnické listy*²⁰ nezmiňují o žádných aktech nepřátelství. O novém pojmenování byli informováni dopisem od starosty Josefa Tykala samotní jmenovci, kteří vždy prokázali důkuvzdání za poctu, kterou jim městské zastupitelstvo udělilo. Pro názornost této dopisové korespondence jsou v přílohách dopisy z prezidentské kanceláře Masaryka i prezidenta Wilsona, také dopis od ministra

---

¹⁹ Zápis OZ Mělníka n/L. (28. 10. 1919). Dostupné z: Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy OZ Mělníka*. Mělník, 1919.

²⁰ Mělnické týdeník místní stranické organizace Československé národní demokracie, které vycházeli v letech 1919- 1945.

Beneše a generála Focha a nakonec spisovatele Machara. Proměna názvů je zaznamenána v souhrnné tabulce v příloze.²¹

1. 2. 3 Nové názvy ulic během 30. let 20. století

Na Mělníku se ve třicátých letech objevila veliká nutnost pojmenovat celou řadu neoznačených ulic a náměstíček, a tak se do procesu pojmenování a vytvoření budoucího místopisu vložili obyvatelé jednotlivých lokalit (např. občanům v části města Podhoří bylo schváleno označení ulice Na Podhoří), také místní kulturní a společenské spolky (Sokol, Legionářská obec), jejichž návrhům se budou věnovat následující odstavce. Kvůli velkému množství navrhovaných pojmenování vznikla komise pro pojmenování komunikací, která měla za úkol projednat, případně pozměnit nebo upravit předkládané názvy a nakonec finální návrh (Pozměňovací návrh na pojmenování mělnických ulic²²) i s odůvodněním předložit mělnickému zastupitelstvu. Komise se ve zmíněném dokumentu zabývá cca 60 ulicemi.

Mělnická Jednota Československé obce legionářské poslala dopis městské radě dne 11. května 1930, ve kterém předkládá množství nových pojmenování na základě citovaného klíče: „ ... aby některé ulice pojmenovány jmény význačných a zasloužilých bratrů legionářů a míst, kde tito bojovali.“²³. Předkládanými názvy se vzpomínkou na místa bojů byly náměstí Zborovské a náměstí Bachmačské podle bitev na Rusi, ulice Terronská a Vousierská podle bitev ve Francii, ulice Dos Alto jako vzpomínka na italská bojiště. Vzpomínkami na padlé významné legionáře se měly stát ulice plukovníka Ševce, který se hrdinně účastnil bojů na Rusi, ulice poručíka Jana Gajera, ulice střelce Jana Čapka a ulice (Bedřicha) Havleny, legionářů v Itálii, ulice poručíka Slavička, ulice starodružníka Bezdíčka²⁴ a ulice plukovníka Jelínka. Nejzajímavější legionářské označení by nesla navrhovaná ulice krále Petra Osvoboditele podle srbského monarchy, který vládl v letech 1904-1921. Ze všech názvů bylo radou města schváleno šest z 13 návrhů, jak je doloženo na mapě z roku 1931²⁵ (Zborovské nám., ul. pluk. Ševce, ul. por. leg. Gajera, ul. por. leg. Slavička, ul. leg. Havleny, ul. pluk. leg. Jelínka). Z pozměňovacího návrhu, který byl předložen zastupitelstvu po zasedání městské

---

²¹ Viz 1. příloha.

²² Pozměňovací návrh na pojmenování mělnických ulic. Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; 2. m. (1850-1945); kt. 145.

²³ Dopis jednoty Československé obce legionářské na Mělníku n/L. Dostupné z: tamtéž.

²⁴ Starodružník Bezdíček byl údajně prvním padlým legionářem ve Francii.

²⁵ Přehledný plán polohy města z roku 1931. Dostupné z: Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; SbM; Katastrální mapy a jiné kartografické materiály. Mělník, 2018.

radu a po úpravách komise se objevuje ještě jeden název a to ulice legionáře Průchy.²⁶ Avšak se stále větší potřebou pojmenovat nové ulice přišlo i na další návrhy legionářské obce a na Mělníku se objevily ještě ulice gen. leg. Syrového, ulice gen. Čečka a Terronská ulice.

Tělocvičná jednota Sokol Mělník byla založena v roce 1868 na přímý podnět od Dr. Miroslava Tyrše²⁷, který v rámci společného výletu členů pražského Sokola Mělník navštívil. Za 60 let své činnosti ve městě se Sokol etabloval jako vlastenecký a plnohodnotný kulturní činitel, a proto se po výzvě uveřejněné v místním tisku spolek obrátil na městskou radu s dopisem následujícího znění: „... *aby ulice od Živnostenské banky k Tyršovu domu a sousedním budovám školním byla nazvána ulicí Dra Miroslava Tyrše* ...“²⁸ (dřívější název Jungmannovy sady byl inspirován podle parku Jungmanovy sady, se kterým ulice přímo sousedí). Svoji žádost členové zdůvodnili tím, že se v přejmenované ulici nachází Tyršův dům – sídlo spolku (postaven roku 1906), dalším důvodem bylo výročí 100 let od narození Dr. Tyrše (nar. 1832). Komise pro nové názvy rozhodla, že svolí s novým pojmenováním popsané komunikace, ale byla pojmenována ještě jedna z hlavních ulic po významném sokolovi Jindřichu Fügnerovi (Fügnerova ulice), který se stal prvním starostou spolku a také Tyršovým tchánem.²⁹

Staršovstvo (označení představenstva místního sboru) církve českobratrské evangelické na Mělníce zaslalo obecnímu zastupitelstvu města námět na pojmenování jedné z nových ulic, ulicí Českobratrskou, dne 14. února 1930. V návrhu sbor žádá, aby takto pojmenovaná ulice se nacházela v blízkosti evangelického kostela, a sám nabízí dvě možnosti: jedna paralelní s ulicí Macharovou (v městské části Spořilov, nyní nazývané Polabí) nebo druhým řešením by byla ulice vedoucí kolem kostela k pozůstatkům Šafranické vinice. Z vyhlášky číslo 2349/30 ze dne 25. dubna 1930 je zřejmé, že zastupitelstvo na své schůzi konané předchozího dne schválilo první nabízenou variantu.³⁰

---

²⁶ Dopis jednoty Československé obce legionářské na Mělníku n/L. Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; 2. mú (1850-1945); kt. 145.

²⁷ Miroslav Tyrš (1832 – 1884) byl zakládající člen TJ Sokola a první místostarosta spolku.

²⁸ Dopis tělocviční jednoty Sokol Mělník n/L. Dostupné z: tamtéž.

²⁹ PRAGNER, 2013, s. 20 – 25.

³⁰ Dopis staršovstva církve českobratrské evangelické na Mělníce. Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník 2. mú (1850-1945); kt. 145.

Celkový výčet nově pojmenovaných ulic za První republiky a jejich názvů je zaznamenán v souhrnné tabulce v příloze³¹. Z výčtu ulic je patrné, že se pro pojmenování hojně začala využívat pojmenování spjatá s významnými osobnostmi české kultury, fenomén „spisovatelských a básnických ulic“ začíná právě v této době. Jen na Mělníku bylo podle literátů pojmenováno hned 13 komunikací a prostranství (Jiráskova, Macharova, Havlíčkova, Boženy Němcové, Nerudova, Hálkova, Sv. Čecha, J. Dobrovského, Šafaříkova, Máchova, V. B. Nebeského, Karolíny Světlé a nám. V. Dyka). Honorování se dočkali také patrioti Mělníka a jeho významní rodáci případně osobnosti spjaté s Mělníkem např. ulice Vlasáková, Vávrova, Pechova nebo Tykalovy sady. Komise pro pojmenovávání ulic nakonec

využila i vžité názvy některých míst.

Katastrální mapa, vykazující stav v roce 1931³²

1. 3 Protektorátní označení a pojmenování komunikací

Během období Druhé republiky a Protektorátu Čech a Moravy na Mělníku proběhly velké změny v názvech ulic. V období před okupací země se do popředí zájmu dostala mělnická Benešova třída a za protektorátu vyvstala hlavní formální otázka dvojjazyčnosti názvů. Později hlavně význam označení, který v sobě mohl nést ideologicky nevhodnou symboliku.

1. 3. 1 Aféra kolem Benešovy třídy

Po událostech, které následovaly po podepsání Mnichovské dohody 30. září 1938, byl prezident Edvard Beneš nucen odejít do exilu, kde mohl začít podnikat činy k navrácení původního stavu, avšak jeho prozíravý krok se stal v očích veřejnosti zbabělým odchodem

³¹ Viz 1. příloha.

³² Výstřižek z mapy: *Přehledný plán polohy města z roku 1931*. Dostupné z: Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; SbM; *Katastrální mapy a jiné kartografické materiály*. Mělník, 2018.

a symbolem porážky. I na Mělníku se změnil pohled na dříve opěvovaného a ctěného prezidenta. Proces se dobře dokládá na člancích z nejvýznamnějšího mělnického týdeníku *Mělnických listů*³³, které vydávala od roku 1919 místní buňka Československé národní demokracie (pozn. autora: od roku 1934 – strana Národní sjednocení, od roku 1938 – Strana národní jednoty, od roku 1939 – jediné povolené politické protektorátní hnutí Národní souručenství), a které se věnovaly událostem v celém okrese Mělník a později i v okrese Brandýs n. Labem.

První zmínky v *Mělnických listech* (dále již jen zkráceně: ML) o změně postoje obyvatel k p. Benešovi je ze dne 8. prosince 1938: *„Obrazy a busty expresidenta Beneše pomalu mizí se stěn kanceláří. Z veřejných místností byly odstraněny rozhodnutím ministerské rady, která rozhodla, aby napříště byly označeny středním státním znakem jako jediným symbolem státní svrchovanosti. Z vestibulu nové poštovní budovy byla busta dr. Beneše odstraněna už před třemi týdny, obrazy exprezidentovy se stěn tříd mělnického gymnasia zmizely o několik dní dříve před Masarykovými. – Znamky s portréty bývalých presidentů jsou důrazně odmítány.“*³⁴ V citované pasáži se ještě neprojevuje idea přejmenovat mělnickou komunikaci nesoucí jméno expresidenta, ale myšlenka na nové pojmenování se objevuje v lednu 1939 v článku 2. čísla ML, kde se píše o záměru přejmenovat hlavní komunikaci v kokořínském údolí (pod nedalekým hradem Kokořín) ze silnice dra. Eduarda Beneše na silnici K. H. Máchy, který měl k této lokalitě podle tisku velký vztah³⁵, k přejmenování nedojde za celou dobu Druhé republiky. Dále se ve stejném čísle ML nalézá článek s výzvou o odstranění veškerých upomínek na dr. Beneše: *„Na mělnické radnici vládne ještě duch starých časů a v zasedací síni jsou dosud umístěny busty bývalých presidentů. Ty se musí odstranit. Obecní zastupitelstvo musí vyvodit i jiné důsledky ze změněných poměrů: ulice k nádraží na př. dosud nese jméno dr. Beneše. Je už nejvyšší čas, aby tato třída byla přejmenována. – Podobná slova musíme adresovat obci Hořínu, kde ještě dnes je škola dr. Beneše. I to musí zmizet.“*³⁶

Od konce ledna roku 1939 se aféra kolem označení Benešovy třídy, kterou vedly ML (noviny vydávané Stranou Národní Jednoty) dostala na pořad městského zastupitelstva

³³ SOKA Mělník; SbN; *Mělnické listy: Týdeník Československé národní demokracie*. Mělník, 1919 – 1939.

³⁴ Článek: REDAKCE. *Obrazy a busty expresidenta Beneše. Mělnické listy: Týdeník Československé národní demokracie*. Mělník, 1938; 20(46). Dostupné z: SOKA Mělník; SbN; *Mělnické listy: Týdeník Československé národní demokracie*. Mělník, 1938.

³⁵ Článek: REDAKCE. O pomník K. Hynka Máchy. *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1939; 21(2). Dostupné z: SOKA Mělník; SbN; *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1939.

³⁶ Článek: REDAKCE, Na mělnické radnici. Tamtéž.

(starostou byl Josef Tykal z Národní Strany Práce³⁷), kde bylo navrženo místním přípravným výborem Národní Jednoty na Mělníce, aby se odstranily obrazy a busty Dr. Eduarda Beneše ze všech úředních místností mělnické radnice, této žádosti bylo vyhověno a zastupitelstvo se usneslo v tomto znění: „*Usneseno podle vládních nařízení busty a obrazy Dr. Eduarda Beneše sejmouti a uložit. Návrh p. řed. Sakaře na přejmenování ulice Dr. Eduarda Beneše (mělnická třída) se nebude realizovati.*“.³⁸

I přes jasný signál, který vyslalo zastupitelstvo, že nehodlá měnit název Benešovy třídy, se v novém čísle ML po konání zastupitelstva objevuje článek s návrhem od Národní Jednoty, aby se Benešova třída přejmenovala na Třidu knížat z Lobkowicz podle knížecího rodu Lobkowiczů, kteří vlastnili za dob Rakouska-Uherska mělnické panství a kteří i v roce 1939 obývali mělnický zámek.³⁹ Tento návrh vzbudil u veřejnosti velký ohlas, který v následujícím čísle ML potvrdil uveřejněný přepsaný dopis, který přišel na adresu redakce, kde pisatel p. arch. Vít kvituje a souhlasí s navrhovaným názvem Třída knížat z Lobkowicz, avšak tím autor nekončí a dále navrhuje, aby se Masarykův kulturní dům⁴⁰ přejmenoval na Dům 28. října a zároveň aby se změnil název sadů kolem zmíněného kulturního domu z Tykalových sadů podle starosty Tykala na Náměstí Čeljabinské. Pisatel své podněty dále více odůvodňuje.⁴¹ Dopis od p. arch. Víta byl na nejbližší městské radě konané 13. února 1939 přečten a byla k němu vedena diskuze, ve které se starosta Tykal jasně vymezil proti návrhům na přejmenování, zejména pak odsoudil změnu u Masarykova kulturního domu, která by byla podle jeho slov velkou ostudou pro celé město. Následovala stanoviska jednotlivých členů rady, kteří všichni odmítli agresivní postoj novin, ale nakonec nebylo předneseno stanovisko rady a pro nízkou účast byl materiál odložen na příští městskou radu.⁴² Na následující radě konané 20. února 1939 se radní společně usnesli, že chování ML je nepřijatelné a cílené útoky nebudou akceptovány. A pokud budou útoky na adresu radních a starosty pokračovat, půjde se cestou právní ochrany.

---

³⁷ Od října 1938 jedna ze dvou povolených stran za Druhé republiky, strana vznikla sloučením strany Československé sociálně demokratické strany dělnické a Československé strany národně socialistické.

³⁸ Zápis MR Mělníka n/L. (30. 1. 1939). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; *Zápisy MR Mělníka*. Mělník, 1939.

³⁹ Článek: A. J. Dobrý návrh. *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1939; **21**(5). Dostupné z: SOKA Mělník; SbN; *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1939.

⁴⁰ MKD - Masarykův kulturní dům vystavěn v letech 1935 – 1936 architekty Ing. Šircem a Ing. Zemanem.

⁴¹ Článek: REDAKCE. Redakční pošta. *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1939; **21**(6). Dostupné z: SOKA Mělník; SbN; *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1939.

⁴² Zápis MR Mělníka n/L. (13. 2. 1939). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; *Zápisy MR Mělníka*, Mělník, 1939.

V ML ze 17. února 1939 jsou uveřejněny dva články, které se dotýkají tématu. První článek se zabývá přejmenováním školy v obci Hořín: „... *Nyní vláda rozhodla, aby pro příště ministerstvo školství upravovalo otázku pojmenování škol. Byly vypracovány směrnice, podle nichž se dovoluje používat čestných označení škol jen jmény mrtvých historických velikánů nebo osob významu celostátního a celonárodního, anebo mající ke škole přímý vztah a zásluhy o její vybudování. Školy nesoucí jméno bývalého prezidenta republiky se zbavují tohoto čestného označení. K čemu se tedy nemohli odhodlati místní kompetentní činitelé, upravuje vláda jasným rozhodnutím pro všechny školy, tedy i pro hořínskou.*“⁴³. V druhém článku stejného čísla ML rozebírají otázku, proč se na Mělníku nachází Tykalovy sady pojmenované po tehdejší starostovi a proč ne i po jiných starostech, např. dr. Valinovi (člen Národní Jednoty), Hauptovi a jiných.⁴⁴ I v následujících číslech ML a na dalších konaných městských radách se rozebíralo a řešilo téma přejmenování Benešovy třídy, avšak až do konce března roku 1939 nedošlo k žádnému definitivnímu závěru.

Přelomovým datem je 16. březen 1939. Den, kdy byl dekretem Adolfa Hitlera vyhlášen Protektorát Čechy a Morava na Pražském hradě. ML se novému státnímu zřízení věnovaly samozřejmě velice podrobně, avšak v prvním čísle nové doby se objevil malý článek následujícího znění: „*Benešova třída, o jejíž přejmenování jsme usilovali, byla tabulkami označena až do chvíle, kdy říšskoněmecká armáda vkročila na naše území. Když pak městský úřad označení odstranil, zůstala tato třída bez označení.*“⁴⁵. Ze zápisu první městské rady konané za protektorátu se okolnosti zmizení tabulek vyjasňují takto: „... *Konstatuje (pozn. autora: pan starosta), že tabulka byla sňata bez jeho vědomí. Tajemník Nár. jednoty p. Zahradník telefonoval p. Čemusovi, aby ji dal sejmut, ten telefonoval p. Javanskému, a Javanský máje za to, že je to příkaz poslal dělníka Tomana sejmuti tabulku. Druhou tabulku odstranili studenti Walter, syn bývalého okresního hejtmána, a syn Dr. Horčice. Zjišťuje se, kde tabulka jest. V zájmu pravdy tyto podrobnosti konstatuje, aby nemohl někdo říci, že tak učinil z nějakých obav a strachu. Městská rada běže na vědomí a usnáší se, aby tato ulice byla přejmenována na ulici básníka Dyka.*“⁴⁶ Za těchto okolností došlo na Mělníku k nejbouřlivějšímu přejmenování místní komunikace, a tak se z Benešovy třídy stala Dykova ulice.

⁴³ Článek: REDAKCE. O název školy v Hoříně. *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1939; **21**(7). Dostupné z: SOKA Mělník; SbN; *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1939.

⁴⁴ Článek: REDAKCE. Třída knížat z Lobkovic. Tamtéž.

⁴⁵ Článek: REDAKCE. Benešova třída. *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1939; **21**(11). Dostupné z: SOKA Mělník; SbN; *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1939.

⁴⁶ Zápis MR Mělníka n/L. (27. 3. 1939). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; *Zápisy MR Mělníka*, Mělník, 1939.

1. 3. 2 Povinná přejmenování

Mělnické názvy komunikací se musely přeložit do německého jazyka na základě rozhodnutí o dvojjazyčnosti protektorátního úřadu zemského rady tzv. „Oberlandratu“. Pro názornost jsou v tabulce v příloze⁴⁷ zahrnuta dvojjazyčná pojmenování, která byla předložena na zasedání městské rady dne 30. října 1939 a byla navržena Oberlandratu ke schválení, jež jim bylo nakonec uděleno. Veškerá dvojjazyčná pojmenování komunikací jsou obsažena v příložené ucelené tabulce v přílohách práce.

Avšak na zmíněném zasedání došlo také na sporné názvy (např. ideologicky nevhodné), u kterých zemský rada žádal přejmenování, případně zdůvodnění a obhájení současného názvu. Obecně se dá říci, že musela být odstraněna legionářská a prvorepubliková symbolická jména, avšak nebyla odstraněna jména Masaryk, Štefánik, Rašín a Kramář. Poslední dvě jmenované osobnosti obdržely výjimku na základě jejich minulé politické příslušnosti k pravicové straně (Československá národní demokracie, jejíž část měla fašistické smýšlení).⁴⁸ Veškeré změny v názvech jsou zaznamenány opět v příloze.⁴⁹

Další opatření proti ideologicky nevhodným názvům ulic a prostranství, nyní proti ikonám První republiky, přišla v červenci a v srpnu roku 1940, kdy podle nařízení z Okresního úřadu v Mělníce se musela přejmenovat Štefánikova vyhlídka na Zámeckou vyhlídku a Masarykova třída byla přejmenována na Pražskou ulici. Obě tyto změny schválila městská rada v oněch měsících t. r. na základě dřívějších pojmenování.

Na základě nařízení ministerstva vnitra ze dne 21. listopadu 1941, okresní hejtman dne 25. téhož měsíce nařídil všem obecním úřadům, aby byly odstraněny veškeré upomínky rozpuštěné České obce Sokolské z veřejných míst, prostranství a budov i pouze viditelných (pamětní desky, busty, pomníky, obrazy, nápisy, znaky a jména připomínající spolek).⁵⁰ Mělnický úřad musel podat zprávu o provedení do 10. prosince roku 1941. V dopise od okresního hejtmána se píše, že za provedení nese plnou zodpovědnost starosta města, a pokud

---

⁴⁷ Viz 1. příloha.

⁴⁸ Zápis MR Mělníka n/L. (30. 10. 1939). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; *Zápis MR Mělníka*, Mělník, 1939.

Doprovodné materiály k dvojjazyčnému přejmenovávání. Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; 3. m. (1850 – 1945); kt. 40.

⁴⁹ Viz. 1. příloha.

⁵⁰ Česká obec Sokolská byla rozpuštěna v noci ze 7. na 8. října 1941 nařízením Zastupujícího říšského protektora R. Heydricha.

nebude řádně naphněn, pak bude se starostou nejpřísněji zakročeno.⁵¹ Ve sbírce Archívu města Mělníka⁵² se dochovaly dva dopisy (8. a 16. prosince 1941), které dokazují, že došlo k odstranění hmatatelných upomínek. Na schůzích městské rady konaných ve dnech 1. respektive 15. prosince téhož roku došlo k přejmenování nežádoucích označení ulic.⁵³

Názvy v r. 1939	Názvy od prosince r. 1941
Tyršova ulice	ulice Na Parkánech
Fügnerova ulice	ulice Na Podhoří
Sokolská ulice	Vinařská ulice
Ruská ulice	ulice Na Cikánce
Polská ulice	Příčná ulice
Jugoslávská ulice	ulice Nad Úvozem

Následujícím nevhodným elementem se protektorátnímu vedení zdála postava Františka Palackého (1798 – 1876). A proto opět na základě pokynu byly všechny obecní úřady povinny odstranit veškeré upomínky na tuto osobnost, a tak se na Mělníku na městské radě konané dne 19. ledna rozhodlo o přejmenování Palackého ulice na ulici Dr. Pekaře^{54, 55}

1. 3. 3 Náměstí Reinharda Heydricha

Po atentátu na zastupujícího říšského protektora SS-Obergruppenführera a generála policie Reinharda Heydricha, který byl proveden 27. května 1942, Mělník uctil památku zemřelého přejmenováním svého největšího náměstí.

V dopisu starosty Mělníka adresovaného městské radě, jenž se zachoval ve sbírkách městského archivu, ze dne 13. srpna 1942 je uvedeno, že místní pan Oberlandrat (protektorátní zemský rada) vyslovil přání, aby tehdejší hlavní mělnické náměstí změnilo název z Náměstí Svobody na Náměstí Reinharda Heydricha. Dále je v dopise uvedeno také odůvodnění a příkaz k provedení dalších kroků: „... Podle nařízení o použití tohoto pojmenování žádáme tamní úřad, aby požádal úřad p. říš. protektora o schválení tohoto

⁵¹ Dopis okresního hejtmána o nařízení Odstranění upomínek na Sokola (25. 11. 1941). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; 3. mú (1850 – 1945); kt. 40.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Dopis okresního hejtmána o nařízení Odstranění upomínek na Sokola (25. 11. 1941). Dostupné z: tamtéž.

⁵⁴ Dr. Josef Pekař (1850 – 1937) byl přední český historik, profesor a rektor Univerzity Karlovy na přelomu 19. a 20. století.

⁵⁵ Korespondence ohledně odstranění upomínek na Palackého. Dostupné z: tamtéž.

názvu.⁵⁶ K dopisu je připsáno, že městská rada konaná 24. srpna 1942 se jednomyslně usnesla o novém názvu náměstí, kterým bude název „Náměstí Reinharda Heydricha“.⁵⁷

K samotnému aktu přejmenování došlo až o rok později při příležitosti prvního výročí úmrtí Zastupujícího říšského protektora. Dne 27. května 1943 bylo v Mělnických listech uveřejněno na titulní stránce oznámení následujícího znění:

„Oznámení

Dne 30. května 1943 o 10:30 hod. koná se před radnicí města Mělníka slavnostní přejmenování náměstí, na náměstí Reinharda Heydricha a slavnostní odhalení desky s novým pojmenováním. K této slavnosti se obyvatelstvo zve.

Der Bezirkshauptmann.

*Starosta města.*⁵⁸

Také byly rozeslány pozvánky mělnickým zastupitelům⁵⁹, také bylo učiněno prohlášení vůči podnikům a jejich zaměstnancům, aby se zúčastnili na náměstí slavnostní ceremonie. Majitelé domů na náměstí a přilehlých ulicích měli své domy ozdobit již od sedmé hodiny ranní prapory.⁶⁰

Samotný obřad, který proběhl 30. května 1943, a jeho průběh jsou dobře zdokumentovány v obsáhlém článku na titulní straně 22. čísla Mělnických listů vydaných 3. června toho roku. Ze samotného textu víme, že město bylo slavnostně ozdobeno prapory, na náměstí koncertovala hudba chlapeckého sboru z Luštěnic, a že na náměstí se od 10. hodiny začaly hromadit zástupy dětí ze všech mělnických škol. Dále se shromáždili členové místní Hitler Jugend, setnina SA, oddíl protektorátní policie a všechny hasičské sbory Mělníka. Na slavnosti také nechyběli zástupci strany a branné moci s delegací vládního vojska, a také se dostavili členové městské rady a obecního zastupitelstva. Na začátku slavnosti v 10:30 proběhla přehlídka čestné setniny SA, protektorátní policie a hasičských sborů. Poté následoval proslov okresního hejtmána Dr. Roberta Kellnera, pak promluvil starosta Mělníka Josef Tykal. Po proslovech následovalo již samotné faktické odhalení

---

⁵⁶ Dopis starosty městské radě (13. 8. 1942). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; 3. mú (1850-1945); kt. 40.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Článek: STAROSTA MĚSTA. Oznámení. *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1943; **25**(21). Dostupné z: SOKA Mělník; SbN; *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1943.

⁵⁹ Viz. 8. příloha.

⁶⁰ Doprovodné materiály. Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; 3. mú (1850 – 1945); kt. 40.

tabulky okresním hejtmanem na fasádě Mělnické radnice. Na závěr ceremoniálu zazněly hymny (viz. 9. příloha).⁶¹

Oficiální pojmenování Heydrichovým jménem neslo náměstí až do května roku 1945, kdy došlo v rámci velkého přejmenování na změnu názvu v „Náměstí generála Stalina“, ale fakticky se označení přestalo používat ve chvíli osvobození, kdy se v tisku z oné doby dočítáme pouze o náměstí Svobody a nikoliv R. Heydricha.⁶²

1. 4 Poválečné přejmenování po 2. světové válce

Největší část informací o názvech pochází ze zápisů o schůzích Městského národního výboru Mělníku (MěNV Mělník, v doslovných citacích se objevuje i zkratka MNV). Dalšími zdroji byl místní týdeník *Ohlas*⁶³ (vydáván v letech 1945 – 1948).

1. 4. 1 Čest spojencům

Konec války na Mělníku se dá datovat ke dni 10. května 1945, kdy na Mělník přijel první sovětský tank 1. ukrajinského frontu s jednotkami 2. polské armády. Již druhý den po osvobození vojsky Rudé armády vyšlo zvláštní vydání novin s titulem *Osvobozené Mělnické listy*⁶⁴. Velké oslavy na Mělníku probíhaly 13. května, kdy se na náměstí Reinharda Heydricha (oficiální název, ale používalo se tradiční označení nám. Svobody) defilovaly jednotky Rudé armády, Polské armády a partyzánské odbojové organizace Národní mstitel, která pomáhala od března 1945 místnímu mělnickému odboji vedenému od roku 1943 MVDr. Františkem Erbanem.

Po zániku protektorátu a jeho správních úřadů převzal moc nad Mělnickem Okresní národní výbor (ONV) vytvořený ze zástupců politických stran a odbojářů, jeho předsedou byl po vzájemné shodě vybrán právě Erban za svou odbojovou činnost a za organizaci vzniku

---

⁶¹ Článek: REDAKCE. Mělník uctil světlou památku gen. Reinharda Heydricha. *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1943; **25**(22). Dostupné z: SOKA Mělník; SbN; *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1943.

⁶² Článek: REDAKCE. Nadšená oslava osvobození Mělníka. *Mělnické listy: Krajský týdeník*. Mělník, 1945; **27**(19). Dostupné z: SOKA Mělník; SbN; *Mělnické listy: Krajský týdeník*. Mělník, 1945.

⁶³ Týdeník *Ohlas* byl politický, hospodářský a kulturní týdeník působící ve městě Mělníku s posvěcením Okresního národního výboru, který do jisté míry naradil tradiční mělnické noviny *Mělnické listy*.

⁶⁴ Zvláštní vydání tradičního novinového tisku, který vycházel po celou dobu První republiky a Protektorátu Čech a Moravy. Jeho vydávání skončilo v druhé polovině roku 1945. Dostupné z: SOKA Mělník; SbN; *Osvobozené Mělnické listy: Krajský týdeník*. Mělník, 1945, **27**(Zvláštní vydání).

revolučních národních výborů⁶⁵. Ustavující schůze řádného Městského národního výboru na Mělníku proběhla 25. června 1945, na které byl zvolen předsedou národní socialista J. B. Zelený.⁶⁶

Osud protektorátních označení komunikací a prostranství se přiblížil ke svému konci již ve chvíli, kdy obyvatelstvo města Mělníka bylo osvobozeno, a v euforii začalo strhávat z domů uliční popisné tabulky. První oficiální změny proběhly na základě usnesení revolučního národního výboru konaném 11. června 1945. Nově bylo pojmenováno hlavní mělnické náměstí, které bylo nazváno náměstí maršála Stalina, nahradilo tak protektorátní jméno nám. Reinharda Heydricha. Také bylo nově pojmenováno 2. velké náměstí na Mělníku, jež neslo název nám. Karla IV. již z 19. století, a získalo označení nám. Rudé armády. Změna názvů byla provedena slavnostně během návštěvy ministra informací V. Kopeckého a za účasti vojenského velitele města, majora Rudé armády Mošněnka. O další změně, která proběhla vzápětí po schůzi, se dozvídáme z článku 1. čísla nového mělnického týdeníku Ohlasu ze dne 26. června 1945⁶⁷, ve kterém se uvádí také změna tehdejší Litoměřické ulice na ulici maršála Koněva. V téže článku je zmíněno také, že revoluční národní výbor jmenoval čestnými občany presidenta republiky Dr. Eduarda Beneše a kapitána 1. čsl. praporu v SSSR Otakara Jaroše.

Další protektorátní názvy musely vydržet na nové označení až do plenární schůze MěNV na Mělníku, konající se 6. září 1945. Ze zápisu oné schůze se dozvídáme, že již zmíněný revoluční národní výbor se usnesl, aby se pomocí uličních názvů pamatovalo a vzpomínalo na státníky spojeneckých západních velmocí jako presidentu USA Roosevelta nebo ministerského předsedu britské vlády Winstona Churchila. Místní národní rada přijala na schůzi 13. srpna 1945 návrh celkové úpravy ulic a náměstí a doporučila onen návrh ke schválení na zmiňované plenární schůzi. Také je v zápise zmínka o udělování souhlasu s pojmenováním:

„Na základě rozhodnutí místní národní rady požádali jsme místopředsedu vlády Klementa Kotwalda, velvyslance spojených států severoamerických a Anglii o souhlas k pojmenování ulic jak shora uvedeno a ode všech se nám dostalo příznivého vyřízení. Velvyslanec spojených

---

⁶⁵ Revoluční národní výbory byly přechodné stádium pro vznik řádných místních národních výborů nebo městských národních výborů.

⁶⁶ KILIÁN, Jan a Zdeněk BAŽANT. *Mělník*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-7422-029-6, s. 313 - 316.

⁶⁷ Článek: REDAKCE. *Ohlas*, Mělník, 1945, 1(1). Dostupné z: SOkA Mělník; SbN; *Ohlas*, Mělník, 1945.

*států nám oznámil, že by byl velmi rád přítomen při slavnostním přejmenování těchto ulic. Rozhodli jsme se tuto slavnost uspořádati dne 21. října v rámci slavnosti u příležitosti Výstavy Pokrok techniky života ...“.*⁶⁸

V tabulce v přílohách práce je celý souhrn ulic a jejich nových a předchozích názvů. Na poválečných označení je vidět tendence pojmenovávat ulice podle jejich původního předprotektorátního označení. Avšak přibývají názvy hrdinů a důležitých postav 2. světové války.

1. 4. 2 Churchill kontra Tyrš

Churchillova třída vznikla na Mělníku přejmenováním jedné z hlavních komunikací, která se nachází v centru města. Tato ulice je mimo jiné lemována také poštou, budovou Sokola a ZŠ Jungmannovy sady. V polovině 19. století získala tato ulice označení Jungmannovy sady podle přilehlého parku, který se nachází na pozůstatcích hradebních parkánů. Za První republiky získala Jungmannova ulice nový název, kterým byl na žádost místní České obce Sokolské název Tyršova ulice podle zakladatele Sokola Miroslava Tyrše. Během protektorátu ale musel tento název zmizet, a nahradilo jej ideologicky průchodné označení ul. Na parkánech.

Po druhé světové válce přišla potřeba pojmenovat jednu z mělnických tříd po ministerském předsedovi. Nakonec byla Churchilovou třídou nazvána dřívější ul. Na parkánech, tedy původní Tyršova třída. Ale zástupci v radě MěNV nechtěli jméno Tyrše vymazat z mapy Mělníka, a tak byla přejmenována tehdejší Nová ul., která je také v centru města a dokonce navazuje na Churchilovu třídu.

Avšak již o rok později byl ve 49. čísle 2. ročníku týdeníku Ohlase uveřejněn článek s titulem „*Jména našich ulic.*“, od člena MěNV Oldřicha Štrupla zvoleného KSČ, ve kterém autor rozebírá názvy ulic. Autor rozebírá situaci a motivy, proč došlo k přejmenování některých ulic a prostranství po 2. sv. válce. Sam nejvíce oceňuje názvy Stalínovo náměstí, ul. kpt. Jaroše nebo ul. Gottwaldovu. Poté se jeho článek obrací na nevhodné pojmenování po Winstonovi Churchillovi a přikládá následující tvrzení a argumentaci:

---

⁶⁸ Zápis o plénu MěNV na Mělníku (6. 9. 1945). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; *Zápisy o plenech MěNV na Mělníku*. Mělník, 1945.

„ ... Tyršova na Churchillovu. Již tehdy bylo některými členy MNV poukazováno na to, co pro nás znamenal Tyrš a že by tato krásná třída měla nést stále jeho jméno. Dnes je nám všem jistě známo a zvláště slovanským národům, kdo je pan Churchill. Je to známo již z mnoha jeho štvavých projevů, jeho novým válečným štváním a i jeho posledním prohlášením, že německý národ již dost vytrpěl. I jeho zásluhy na ukončení války jsou daleko smazány svědectvím Eisenhooverovy armády, kteří dokazují, že to byl právě Churchill, který bránil vytvoření druhé fronty již od roku 1942. Oč mohla býti válka dříve skončena, co životů padlo na bojišti! Na jeho hlavu padá vina, že tisíce našich nejlepších lidí zahynulo v koncentračních táborech jen proto, že si pan Churchill nepřál ještě vytvoření druhé fronty, protože měl zájem, aby Sovětský svaz byl pokud možno nejvíce oslaben. A po těchto zkušenostech, stále novém štvání pana Churchilla je opravdu smutné, že ještě dnes nese naše nejkrásnější ulice jeho jméno. Nebude jistě sporu mezi členy MNV, aby tato ulice byla přejmenována dřívějším krásným názvem: ulice Tyršova. ... “⁶⁹

Po tomto ideologicky velmi laděném článku se autor rozhodl, že na nejbližší místní radě MěNV, které byl členem, pokusí odhlasovat návrh na změnu názvu. Ale radní na schůzi 9. prosince 1946 materiál odložili na příští schůzi. Zajímavé je, že materiál poté již nebyl nikdy projednán, a stejně došlo ke změně názvu nejpозději do konce roku 1952, ze kterého pochází katastrální mapa⁷⁰. Na zmíněné mapě je již změna zaznamenána a kdysi Churchillova třída nese jméno Tyršova. Z bývalé Tyršovy ulice se opět stala Nová ulice a jméno Winstona Churchilla tak mizí z mělnické toponymie.

1. 4. 3 Sady Na Polabí

Sady Na Polabí jsou parkem, který se nachází jihozápadně od centra města. Park je příhodně umístěn na srázu mělnického kopce, tak aby z něho byl výhled na řeku Labe a její levobřežní krajinu.

Park vznikl v druhé polovině 19. století, když se Mělník začal rozšiřovat oním směrem. Již od jejich vzniku nesly sady název Na Polabí podle svého umístění. Avšak po 2. sv. válce byly přejmenovány na počest bývalého předsedy agrární strany a trojnásobného premiéra vlády První republiky Antonína Švehly. Švehlovy sady ovšem byly zřejmě z mnoha

---

⁶⁹ Článek: ŠTRUPL, O. Jména našich ulic. *Ohlas*, Mělník, 1946, 2(49). Dostupné z: SOkA Mělník; SbN; *Ohlas*, Mělník, 1946.

⁷⁰ *Katastrální mapa z r. 1953 – vykazující stav koncem r. 1952*. Dostupné z: Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; SbM; *Katastrální mapy a jiné kartografické materiály*. Mělník, 2018.

důvodů pro členy MěNV nepřijatelné, a tak se na schůzi rady MěNV 8. září 1947⁷¹ schválilo, že Švehlovy sady budou znovu přejmenovány na sady Na Polabí. Následující měsíc (6. listopadu 1947) vyšel s týdeníku Ohlas článek „*Sady Na Polabí*“⁷². Ve zmíněném článku se dozvídáme, že návrh radě MNV podala místní osvětová rada, a při projednávání na MěNV prý byli zastánci Švehlových sadů v menšině a nedokázali dobře argumentovat proti argumentaci odpůrců Švehly: „... *Naproti tomu bylo dle pravdy uvedeno, že Švehla byl jedním z nejtvrdších odpůrců presidenta Beneše a za dobu Švehlova vládnutí vedlo se drobným a středním rolníkům tak mizerně, že je lépe ani jim toto období nepřipomínati.*“⁷³.

Zajímavé je, že představa pojmenovat sady podle významné osobnosti se objevila po tomto nezdaru ještě jednou, a to hned o dva roky později 1949, kdy se na radě MěNV konané 17. ledna 1949 objevil návrh, aby byl park pojmenován podle V. I. Lenina. Návrh poté směřoval do pléna MěNV. Na nejbližší plenární schůzi MNV na Mělníce (konané 18. února 1949 od 17:30, ve velké zasedací síni městské radnice) byl předložen bod programu „*Přejmenování sadů „Na Polabí*““. Následuje přesný přepis záznamu ze zápisů MěNV:

„K návrhu kulturního referenta usnesla se rada MNV při příležitosti 25. letého výročí smrti Vladimíra Iljiče Lenina přejmenovati sady Na Polabí jménem Leninovy sady.

*Návrh tento byl jednomyslně přijat za přítomnosti předsedy a 18 členů s tím, aby techn. odd. MNV ihned zařídilo vyznačení nového názvu na kamenech v sadech umístěných.“*⁷⁴

1. 5 Období po komunistickém únorovém převratu

V této části kapitoly se zaměřuji na období po komunistickém únorovém převratu 1948 až do roku 1960. Po 25. únoru 1948 se na Mělníku dne 6. března konala první schůze MěNV, kde předseda MěNV JUDr. Jan Hrdlička odvolal některé členy z jejich funkcí a doplnil je po dohodě s celostátními organizacemi členy novými.

---

⁷¹ Zápis o schůzi rady MěNV na Mělníku (8. 9. 1947). Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy o schůzích rady MěNV na Mělníku*. Mělník, 1947.

⁷² Článek: REDAKCE. Sady na Polabí. *Ohlas*, Mělník, 1947, 4(43). Dostupné z: SOkA Mělník; SbN; *Ohlas*, Mělník, 1947.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Zápis o plénu MěNV na Mělníku (18. 2. 1949). Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy o schůzích rady MěNV na Mělníku*. Mělník, 1949.

1. 5. 1 Čestní občani Nejedlý a Stalin

Již 17. února 1948 byl jmenován MěNV na Mělníku čestným občanem města ministr školství Zdeněk Nejedlý. Ministr se vzápětí dočkal ještě jedné pocty, v březnu, na již zmíněné schůzi MěNV byl přijat aklamací návrh, aby tehdejší Rašínova ulice (dosud neměnný název z První republiky) byla pojmenována po nově jmenovaném čestném občanovi (ul. Dr. Zdeňka Nejedlého). Také byl změněn název Tykalových sadů (park kolem Masarykova kulturního domu pojmenovaný po dlouholetém starostovi Mělníka Josefu Tykalovi) na Masarykovy sady.⁷⁵

U příležitosti 4. výročí úmrtí „národního hrdiny“ Jana Švermy byla přejmenována tehdejší ulice Vlasáková. Usnesení přijala rada MěNV 8. listopadu 1948.⁷⁶ Na konci roku 1948 byl 10. prosince na slavnostní schůzi pléna MěNV jediný bod programu a to jmenování generalissima J. V. Stalina čestným občanem města Mělníka. Návrh byl předložen a obhájen školským a osvětovým referentem V. Zelenkou. Návrh byl přijat aklamací. Nakonec bylo ještě usneseno odeslat generalissimu Stalinovi děkovný a jmenovací dopis (viz. 1. příloha).⁷⁷

1. 5. 2 Komunisté a propaganda v ulicích

Velká změna po převzetí moci nad zemí komunisty proběhla na počátku 50. let 20. století. Na 36. schůzi rady MěNV na Mělníce dne 20. září 1951 navrhl soudruh předseda, aby byly přejmenovány některé ulice. Upozornil především na ulici Benešovu, Kapucínskou, Bernátovy sady, Fochovu, Pechovu a další. Poté se rada usnesla, že návrhy na nové názvy se budou projednávat na příští schůzi.

Na následující schůzi byl předložen návrh, ve kterém se jasně projevuje dobová ideologie, neboť nechybí názvy jako ulice Února 1948, Čsl. armády a další. Na nejbližší plenární schůzi MěNV 24. října 1951 bylo jako 4. bod programu zařazeno projednání přejmenování ulic.⁷⁸

---

⁷⁵ Zápis o schůzi rady MěNV na Mělníku (17. 2. 1948). Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy o schůzích rady MěNV na Mělníku*. Mělník, 1948.

⁷⁶ Zápis o schůzi rady MěNV na Mělníku (8. 11. 1948). Dostupné z: tamtéž.

⁷⁷ Zápis ze slavnostního pléna MěNV na Mělníku (10. 12. 1948). Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy o plenech MěNV na Mělníku*. Mělník, 1948.

⁷⁸ Viz. 1. příloha.

Nové názvy jsou jasnou reflexí změn poměrů v ČSR. Z ulic musela zmizet nábožensky ovlivněná jména jako Svatováclavská a Kapucínská. Také mizí osobnosti První republiky, prezidenti Masaryk a Beneš.⁷⁹

1. 5. 3 Odstranění vzpomínek na legionáře a rodáky

V roce 1955 přišel z ONV na Mělníku pokyn městu provést kontrolu názvů ulic a prostranství pojmenovaných po místních rodácích a legionářích. Snahou zřejmě bylo, aby obyvatelé postupně zapomněli na své v minulé době opěvované a vzpomínané osobnosti a hrdiny. Rada městského národního výboru tedy ustanovila zvláštní komisi pro účely průzkumu nevhodných jmen.

K poslednímu odstranění nepohodlného zástupce dřívějších dob došlo v dubnu roku 1957. ulice po francouzském premiérovi Jiřího Clemenceaua, na ulici Sadovou v souvislosti s přímou blízkostí k Sadům na Polabí. Tímto aktem dochází k odstranění poslední vzpomínky na rodáky, legionáře a osobnosti meziválečného období a v mělnickém místopisu zůstávají pouze hrdinové a osobnosti nové nastupující éry.⁸⁰

Katastrální mapa z r. 1953⁸¹

⁷⁹ Zápisy o schůzi rady MěNV na Mělníku (1951). Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy o schůzích rady MěNV na Mělníku*. Mělník, 1951.

⁸⁰ Zápisy o schůzích rady MěNV na Mělníku (1955 – 1957). Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy o schůzích rady MěNV na Mělníku*. Mělník, 1955 – 1957.

⁸¹ Výstřížek z mapy: *Katastrální mapa z r. 1953 – vykazující stav koncem r. 1952*. Dostupné z: Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; SbM; Katastrální mapy a jiné kartografické materiály. Mělník, 2018.

1. 6 Významná 60. léta

1. 6. 1 Velké přečíslování Mělníka a potřeba nových názvů ulic

V roce 1961 na Mělníku proběhla dosud největší pojmenovávací akce, kdy svůj název změnilo nebo obdrželo více jak sto komunikací a prostranství (viz. 1. příloha). Tato akce proběhla paralelně s velkým přečíslováním města Mělníka novými orientačními a popisnými čísly.

O plánované akci se poprvé zmiňuje zápis pléna MěNV v Mělníku ze dne 19. července 1961. Na oné schůzi informoval předseda Remeš, že na základě usnesení o opatření domů orientačními čísly Středočeského krajského národního výboru (dále KNV) musí být Mělník přečíslován. Dále předseda oznámil, že KNV požaduje v první etapě přečíslovat všechna okresní města v kraji včetně Mělníka. Hlavní motivací KNV pro tuto akci byla skutečnost, že zvláště ve větších městech je potřeba provést kontrolu označení veřejných prostranství a domů pro lepší orientaci. Pro zlepšení přehlednosti budov bylo nařízeno, aby každý dům byl opatřen tabulkou s číslem popisným a tabulkou s číslem orientačním⁸². Na schůzi byla tedy zřízena zvláštní komise pro provedení akce a do jejího čela byl ustanoven náměstek předsedy MěNV Sajfert. Komise dostala za úkol všechny přípravné práce provést nejpozději do 31. října. Jelikož v té době bylo na Mělníku mnoho komunikací zvláště v okrajových částech města beze jména, požádal předseda komise všechny přítomné poslance (dobové označení pro mělnické zastupitele), aby na základě osobních znalostí v každé části města navrhly nové názvy pro dosud nepojmenovaná prostranství a ulice. Na závěr soudruh Sajfert požádal přítomné o jejich plné nasazení, protože celá akce měla být skončena do 30. června roku 1962.⁸³

V průběhu měsíce července a srpna zástupci MěNV předložili množství návrhů na pojmenování ulic, které postupně projednala komise. Na plenárním zasedání 6. září na návrh „soudruha“ Havlíčka bylo schváleno, aby jedna z nově pojmenovaných ulic nesla jméno bývalého prezidenta Antonína Zápotockého⁸⁴, a další komunikace jméno bývalého ministra

---

⁸² Tabulka s číslem popisným (historicky na Mělníku modrá s bílými čísly) označuje každý jednotlivý dům v obci a většinou je v obci pouze jedna číselná řada. Tabulka s číslem orientačním (Mělníku byla udělena výjimka od ONV, aby mohl používat červené tabulky s bílými čísly, které původně byly určeny pro tabulky s čísly popisnými) označuje uliční řadu domů, a tady je v každé ulici vlastní číselná řada (viz. 9. příloha).

⁸³ Zápis o plénu MěNV na Mělníku (19. 7. 1961). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; *Zápisy o plenech MěNV na Mělníku*. Mělník, 1961.

⁸⁴ Antonín Zápotocký (1884 – 1957) byl „druhým dělnickým“ prezidentem Československé republiky v letech 1953 – 1957.

Václava Kopeckého⁸⁵. Ještě na témže zasedání byl schválen materiál⁸⁶, který obsahoval všechny nové názvy pro bezejmenné komunikace. V zápisu se uvádí, že všechny návrhy, které předložila komise k definitivnímu schválení, byly zpracovány dle příslušných směrnic. Směrnice doporučovaly použití běžných nebo vžitých názvů. Komise se také rozhodla nenavrhnout označení podle význačných žijících osob (např. Titova, Gagarinova), kvůli – jak se v zápisu uvádělo – potenciálním technicky-správním záležitostem.⁸⁷

Avšak následující měsíce doznal schválený materiál změn. První dodatek byl schválen v říjnu t. r., kdy bylo odhlasováno, aby vzniklé náměstí na novém sídlišti neslo jméno náměstí generála Swierczewského⁸⁸, na které měla být umístěna busta tohoto generála, kterou Mělníku osobně předal tehdejší ministr národní obrany Polské lidové republiky, Marian Spychalski.⁸⁹

Přelomovým rozhodnutím ze 7. prosince 1961 rady MěNV bylo na základě doporučení komise pro přecíslování města, aby se přejmenovalo hlavní mělnické náměstí ze Stalinova na náměstí Míru. Dále ulice Koněvova na Leningradskou, ulice Rooseveltova na Fibichovu a ulice Mírová na Marxovu. Tyto změny (přibyla ještě změna z Denisovy ulice na Engelsovu) byly později 28. prosince odsouhlaseny i na schůzi pléna MěNV.⁹⁰

1. 6. 2 Srpnové události 1968

Srpnové události roku 1968 vyvrcholené vpádem vojsk vojenského bloku Varšavské smlouvy přispěly k velkým vnitro společenským změnám, které měly i své projevy ve městě Mělníce. Nejvíce dobových informací můžeme čerpat z regionálního tisku, přesně z *Nového Mělnicka*⁹¹. Z tohoto období (1968 – 1971) se nedochovaly zápisy ze schůzí rady Městského národního výboru, opírat se však můžeme na výpověď kronikáře Františka Bolka, jenž však kroniky z let 1968 a 1969 sepsal zpětně.

---

⁸⁵ Václav Kopecký (1897 – 1961) byl předním ideologem KSČ a ministrem informací nebo kultury v několika vládách mezi lety 1945 – 1954. Ministr navštívil Mělník v roce 1945 při přejmenovávání mělnického hlavního náměstí.

⁸⁶ Samotný materiál se nedochoval, avšak Odbor výstavby a rozvoje MÚ Mělník má ve svém archivu seznam ulic v roce 1962 tedy bezprostředně sepsaný po instalování uličních tabulek. Dostupné z: Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; *Rejstřík ulic a domů v jednotlivých ulicích*. Mělník, doplňována až dodnes.

⁸⁷ Zápis o plénu MěNV na Mělníku (6. 9. 1961). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; *Zápisy o plenech MěNV na Mělníku*. Mělník, 1961.

⁸⁸ Polský generál Karol Swierczewski (1897 – 1947) za druhé světové války vedl Druhou polskou armádu, která osvobodila Mělník v roce 1945.

⁸⁹ Zápis o plénu MěNV na Mělníku (18. 10. 1961). Dostupné z: tamtéž.

⁹⁰ Zápisy ze schůze rady MěNV na Mělníku (7. 12. 1961) a Zápis o plénu MěNV na Mělníku (28. 12. 1961). Dostupné z: tamtéž.

⁹¹ SOKA Mělník; SbN; *Nové Mělnicko*. Mělník, 1967 – 1971.

Zaznamenal antisovětskou náladu ve městě, např. roztrhávání a zcizování sovětských vlajek, výhrůžné dopisy místním funkcionářům apod. Jinými manifestačními akcemi bylo to, že Svazu protifašistických bojovníků znovu umístil sochu T. G. Masaryka do Kulturního domu kpt. Jaroše⁹². Dále byla technickými službami odstraněna busta polského generála Karola Swierczewského⁹³ z parku před evangelickým kostelem. Busta se nakonec na své místo vrátila po intervenci Velvyslanectví Polské lidové republiky. Avšak dalším demonstrativním činem rady MěNV bylo vrácení pamětní medaile udělené městu k tisíciletí Polska s politováním, že město se nemůže smířit s účastí Polské lidové armády na okupaci.

V následujícím měsíci září byl radou MěNV projednán návrh na přejmenování ulic a náměstí. Přejmenováno bylo náměstí Rudé armády, jež získalo dřívější a oblíbené jméno Karlovo náměstí. Dále byla Leningradská ulice změněna na Rumburskou. Také bylo usneseno, aby nové označení získaly i ulice nesoucí názvy spjaté s okupačními státy. Na návrh Občanského výboru v Rousovicích (část obce) odsouhlasila rada MěNV přejmenování ulic Bulharské, Polské a Ruské.

Nové názvy roku 1969 se ovšem neudržely dlouho a již během roku 1969 byly navraceny zpět předsrpnové názvy.⁹⁴

1. 7 Období normalizace

Během období normalizace se na Mělníku neodehrála žádná velká ideová změna názvů. Jediným rozšířením seznamu ulic Mělníka bylo na konci 70. let schválení názvů 23 nových ulic radou MěNV. Prvotním impulsem k této akci bylo 60. leté jubileum Československého státu, a proto se vedoucí Odboru vnitřních věcí soudruh Vlček obrátil na ředitele Státního okresního archivu Mělník, prom. historika Jiřího Ráce⁹⁵, aby navrhl nové názvy dosud nepojmenovaných ulic.

Jiří Rác tedy 3. listopadu 1978 zaslal vedoucímu odboru s. Vlčkovi materiál obsahující ucelenou podobu všech návrhů, včetně odůvodnění, a také připojil mapu s vyznačenými

---

⁹² Monumentální socha od Vincence Makovského ve foyer kulturního domu byla odstraněna v 50. letech. Také byl kulturní dům přejmenován z Masarykova kulturního domu na Kulturní dům kpt. Jaroše.

⁹³ Busta polského generála Karola Swierczewského byla odhalena 8. května 1965.

⁹⁴ Kronika města Mělníka (1968 - 1969). Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; *Kronika města Mělníka (1953 – 2005)*. Mělník, 1971.

⁹⁵ Jiří Rác (1933 – 2001) byl archivář, historický publicista a mezi roky 1957 – 1995 byl ředitelem Státního okresního archivu na Mělníku.

změnami. Návrh se zabývá zhruba 25 komunikacemi ve všech částech města. Materiál je strukturovaný:

„A – Poloha, charakteristika B – Návrh jména, příp. alternativa C – Zdůvodnění

Střed města

/1/ A – Ulice pokračující z Jiráskovy za křižovatku s ul. Nejedlého k zatáčce silnice do Rybář. Volně stojící rodinné domy, asfaltový potah ulice, chodníky.

B – Ul. Nad soutokem

C – Jméno vystihuje polohu uličky, směřující k místu v zatáčce silnice do Rybář, z něhož je v Mělníku vůbec nejlépe vidět soutok Labe a Vltavy. “. ⁹⁶

Návrh také obsahuje zásady, jimiž se autor řídil při vymýšlení názvů. Například autor nenavrhuje jména podle žijících osob, ale stará pomístní jména případně jména podle již nežijících osobností.

Původní návrh byl poté ještě několikrát upravován a doplňován. Definitivní podoba nově pojmenovaných ulic byla schválena až 19. července 1979 radou MěNV (viz. 1. příloha).⁹⁷ Jiří Rác se po této zkušenosti stal hlavním navrhovatelem nových názvů ulic a prostranství až do konce 80. let 20. století.

V 70. let vyvstala potřeba pojmenovat nově postavené sídliště v jižní části města, na území bývalé obce Rousovice. Samotné sídliště bylo kolaudováno v roce 1973 pod názvem Brabčov. Samotné označení Brabčov je tradiční, jelikož odkazuje na svou polohu. Lokalita se totiž nachází na okraji obce, a lidové označení Brabčov označuje pláň s trnitým křovím, kde již jenom vrabci cvrlikají. Název nezískal mezi místními obyvateli popularitu, a tak se rada MěNV rozhodla jej změnit. S řešením opět přišel Jiří Rác, který navrhl a úspěšně obhájil nové označení Slovaný.

O samotném názvu Slovaný a motivaci k tomuto pojmenování se zmiňuje kronika města Mělníka z roku 1978: *„Na okraji sídliště stojí moderní a pěkný hotel „Ludmila“, přes ulici v areálu cukrovaru bylo kdysi odkryto velké slovanské pohřebiště z 10. až 11. století*

---

⁹⁶ Materiál Jiřího Ráce. Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; *Materiály z odboru pro vnitřní věci. (3 kt.).* Mělník, 1978 – 1980.

⁹⁷ Definitivní návrh. Dostupné z: tamtéž.

a k němu přilehlé menší slovanské sídliště. Podle staré tradice mělo své jméno /asi od 4. století Klíčov/ a lze se domnívat, že snad někde tady mohl být i Kosmův hrádek Pšov, který se zatím lokalizovat nepodařilo. V blízkosti Brabčova máme již ulici Ruskou, Polskou, Bulharskou. A tak se vlastně nabízí Brabčov přejmenovat na Slovany.“⁹⁸. Také článek z měsíčníku *Mělnické radnice* od Františka Purše⁹⁹ se Slovany zabývá a zcela potvrzuje a dokládá autorství názvu Jiřímu Rácovi, avšak nijak se nezmiňuje o důležitosti názvů ostatních ulic v okolí.¹⁰⁰

80. léta byla poklidná a na nové názvy ulic nevýznamná. Jediným významným činem bylo přečíslování bývalé obce Vehlovice. Vehlovice byly k Mělníku přičleněny již v roce 1919. Avšak nedošlo ke sloučení katastrálních území, a dodnes má obec Mělník dvě katastrální území a to Mělník a Vehlovice. Vehlovice si až do roku 1980 udržely vlastní číselnou řadu čísel popisných nemovitostí. Dne 10. dubna 1980 předložil vedoucí Odboru pro vnitřní věci MěNV Mělník radě MěNV ke schválení usnesení ve věci přečíslování bývalé obce Vehlovice. Na základě usnesení získaly veškeré nemovitosti ve Vehlovicích nová čísla popisná, která plynule navazovala na stávající mělnickou číselnou řadu (č. p. 3036 – 3176).¹⁰¹

1. 8 Nové názvy po Sametové revoluci

Na konci listopadu 1989 se i na Mělníku začaly konat akce Občanského fóra (OF), které se ve městě ustanovilo. V prosinci t. r. proběhly veřejné diskuze a následné bilaterální dialogy se zástupci OF a představiteli ONV a MěNV v Mělníce. V prvním trimestru následujícího roku byli podle nově přijatých ústavních zákonů kooptováni noví zastupitelé města z řad OF.¹⁰²

---

⁹⁸ Kronika města Mělníka (1978). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; *Kronika města Mělníka (1953 – 2005)*. Mělník, 1978.

⁹⁹ František Purš (1927 – 2016) byl ředitel ZŠ Fučíkova v letech 1974 – 1987, historický publicista a popularizátor mělnické historie.

¹⁰⁰ Článek: PURŠ, F. Jak sídliště Slovany ke svému jménu přišlo. *Mělnická radnice*. Mělník, 2009; **19**(11). Dostupné z: SOKA Mělník; SbN; *Mělnická radnice*. Mělník, 2009.

¹⁰¹ Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; *Přečíslování domů ve Vehlovicích 1980*. Mělník, 1980. SOKA Mělník; AM Mělník; *Materiály z odboru pro vnitřní věci. (3 kt.)*. Mělník, 1978 – 1980.

¹⁰² Kronika města Mělníka (1989 – 1990). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; *Kronika města Mělníka (1953 – 2005)*. Mělník, 1989 – 1990.

Definitivně získalo město nové zastupitelstvo až po řádných komunálních volbách, které se uskutečnily 24. listopadu 1990. Ve volbách na Mělníku získalo OF 49,30% hlasů a v zastupitelstvu získalo 16 mandátů z celkových 30.¹⁰³

Uliční názvy doznaly prvních, spíše kosmetických změn již v lednu 1990, kdy byla přejmenována ulice npor. Paneše na Panešovu a ulice¹⁰⁴ Průhon se upravila na ulici Na Průhoně.

Největší polistopadový zásah do toponymie města se odehrál 25. října 1990, kdy na základě usnesení rady města bylo přejmenováno nebo nově pojmenováno 16 ulic a náměstí. Celkově byly odstraněny názvy připomínající vazbu k SSSR (Leningradská, Leninovy sady, nám. Rudé armády atd.) funkcionáře KSČ (Gottwaldova, Zápotockého, Kopeckého atd.) nebo osoby spojené s minulým režimem (Fučíkova, Nejedlého) a také ideologicky spojovaná označení (Února 1948 atd.) (Viz. 1. příloha).¹⁰⁵ Poslední změna proběhla v roce 1991, tehdy byly přejmenovány čtyři ulice. Nové označení dostaly ulice Marxova, Engelsova, Švermova a Partyzánů (viz. 1. příloha).¹⁰⁶ Jak ukazuje přiložená tabulka, původní názvy nahradila nová jména, která byla vybrána podle několika klíčů. Jednak byly navraceny některé ještě předúnorové názvy (např. náměstí Karla IV., Svatováclavská ulice, ulice Legionářů, Italská ulice, Zborovské náměstí atd.). Některé jména byla zcela nová jako třeba ulice Oldřicha Wenzl, ulice Jaroslava Seiferta, Studentská ulice nebo Krombholcova ulice¹⁰⁷, ulice Františka Kriegla atd.).

---

¹⁰³ Volby/ ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2018, 20. 2. 2018 [cit. 2018-20-02]. Dostupné z: URL: https://www.czso.cz/csu/czso/volby_lide

¹⁰⁴ Dříve název ulice připomínal pouze npor. Rudolfa Paneše nyní má odkazovat i na jeho bratra Ot tu Paneše.

¹⁰⁵ Zápisy o schůzích rady MěNV na Mělníku (1990). Dostupné z: SOKA Mělník; AM Mělník; *Zápisy o schůzích rady MěNV na Mělníku*. Mělník, 1990.

SOKA Mělník; AM Mělník; *Zápisy radyměsta Mělníka*. Mělník, 1991 – 1992.

¹⁰⁶ Článek. REDAKCE. Změny názvů ulic. *Mělnická radnice*. Mělník, 1991; 1(1). Dostupné z: SOKA Mělník; SbN; *Mělnická radnice*. Mělník, 1991.

¹⁰⁷ Jaroslav Krombholc (1918 – 1983) byl český dirigent a hudební skladatel, který žil na Mělníku.

2. Tendence vytváření názvů ulic a prostranství

Druhá část se věnuje toponymii města Mělníka nikoliv po chronologické, ale tematické linii, analyzuje zásady jejího utváření. Toponymii chápeme jako soustavu vlastních jmen zeměpisných (toponymum). Předmětem toponomastiky (nauka o toponymích) jsou pak oikonyma (místní jména – vlastní jména obydlených objektů), anoikonyma (pomístní jména – jména míst neobydlených člověkem) a urbanonyma (uliční jména). V této podkapitole se práce věnuje motivaci, která vede k pojmenování jednotlivých názvů ulic na příkladu mělnické urbanonymie (soubor uličních jmen popisované v dané lokalitě – město, obec atd.).¹⁰⁸

2.1 Zásady a jiné směrnice určené k nominaci názvů ulic

První obecně platnou zásadou ve věci pojmenovávání ulic a prostranství je zákaz duplicity. Tedy v obci se nesmí nacházet více jak jedno označení stejného znění. Celkově se dá říci, že na úrovni uliční soustavy se zákaz opakování dodržuje, avšak v úrovni jiných kategorií prostranství (náměstí, most, alej, sady atd.) může docházet ke zdvojování např. Palackého ulice – Palackého most. Příkladem přísného dodržování zásady je hlavní město Praha, která má podle směrnic zastupitelstva z roku 1991 zcela zakázanou duplicitu i napříč kategoriemi.¹⁰⁹ Město Mělník je až na jednu výjimku vzorným příkladem dodržování zákazu duplicity na uliční úrovni po celé popisované období, avšak jedinou výjimku dnes tvoří ulice Kpt. Jaroše – sady Kpt. Jaroše.

Druhou, avšak méně dodržovanou zásadou, je zákaz pojmenovávat ulice po doposud žijících osobnostech. Toto pravidlo se do roku 1918 prakticky nevztahovalo na pojmenování po členech císařské habsbursko – lotrinské dynastie (např. třída Františka Josefa v Brně). Po vzniku samostatného Československého státu byla snaha tuto zásadu prosadit, avšak brzy pod tlakem občanů, a i samosprávných orgánů, byla porušována. Není tedy výjimkou, že v každém větším městě se nacházela Masarykova ulice/třída či jiné prostranství. Město Mělník samo tuto zásadu po vzniku republiky nedodrželo ani rok a hned v roce 1919 se v uličním systému objevily např. Masarykova třída, Kramářova třída atd. (viz. 1. kapitola, Viz. 1. příloha). Porušování této zásady se vesměs odehrávalo až do roku 1960, kdy na úrovni

---

¹⁰⁸ Urbanonymum (uliční jméno) označuje v úzkém slova smyslu jména ulic a náměstí, v širokém pojetí se za urbanonyma považují i jména mostů, sadů, parků, významných budov ve městě.

¹⁰⁹ LAŠTOVKA, 1998, s. 30.

zákona byla tato zásada kodifikována a poté již dodržována. Dnes je pravidlo zemřelého jmenovce kodifikováno zákonem č. 128/2000 Sb.¹¹⁰

Popsané zásady nebyly avšak jedinými nařízeními, podle kterých se musela uliční soustava měnit. Hlavním činitelem v této věci jsou nadřazené orgány samosprávným jako Okresní úřady, Krajské úřady a centrální orgány státu. Již od 19. století byla možnost pojmenovat komunikaci či prostranství čistě v gesci a výlučným právem obecních samosprávních orgánů (zastupitelstva, rady). Avšak první zmínku o vnějším zásahu máme na Mělníku již roku 1916. Tehdy muselo být přejmenováno prostranství Na vyhlídce na vyhlídka Na Lovčevu na příkaz „Vidně“^{111.112} Další omezení v nominaci jmen přišlo po vzniku samostatné Československé republiky na základě zákona z roku 1920, nesmělo veřejné prostranství nést jméno po „republice nepřátelsky smýšlející osobě“.¹¹³

Největším narušením výsostného práva obecních orgánů města Mělníka pojmenovávat ulice byly zásahy vyšších úřadů v období Protektorátu Čech a Moravy. Na základě nařízení Oberlandráta (zemský rada) musela být odstraněna postupně ideologicky nevhodná označení (politici první republiky: Masaryk, legionáři, sokolové, znepřátelené národy Třetí říše, a nakonec i symbolicky nevhodnou se stala osoba Františka Palackého).¹¹⁴

Období po únoru 1948 poté bylo ve znamení zásahů stranických orgánů KSČ, které svou iniciativou v orgánu MěNV zcela dokázalo ovlivnit podobu uličního systému a jeho podobu. Přítrž všem těmto zásahům učinil až rok 1989. Od toho roku je opět plně v kompetenci městských orgánů za dodržování platných zákonů určovat názvy ulic a prostranství.

---

¹¹⁰ DAVID, 2011. s. 79.

¹¹¹ Název podle černoohorského pohoří, ve kterém za 1. sv. války bojovali Rakousko-Uherská vojska.

¹¹² Viz. podkapitola 1. 2.

¹¹³ Tamtéž, s. 77 – 78.

¹¹⁴ Viz. pod - podkapitoly 1. 3. 2 a 1. 3. 3.

2. 2 Motivační činitel v mělnické urbanonymii

V této podkapitole se práce věnuje motivaci, která vede k pojmenování jednotlivých názvů ulic¹¹⁵ na příkladu mělnické urbanonymie (soubor uličních jmen popisované v dané lokalitě – město, obec atd.).

2. 2. 1 Motivace a základní onymické funkce urbanonym

Hlavním důvodem, který vede představitele obce k pojmenování jednotlivých ulic, prostranství a dalších významných lokalit ve městě, je potřeba zlepšení orientace ve městě a zpřehlednění adres v obci. Nutnost obec zmapovat a řádně označit roste úměrně k rozsáhlosti a komplikovanosti komunikační sítě. Mezi základní onymické funkce patří: nominace, diferenciacie, identifikace a lokalizace. Nominační funkce je vlastním samotným označením ulice a ze své podstaty je v reálném prostoru znázorněna uliční tabulkou. Existuje více způsobů, podle kterých pojmenovat (nominovat) ulice. Při vytváření jména by mělo být pamatováno na další tři základní onymické funkce. První z nich diferenciacie je využití zásady zákazu duplicity, kdy každý uliční název by měl být jedinečný a nezaměnitelný a také jasně rozlišitelný. Poslední dvě základní funkce tedy identifikace a lokalizace jsou vlastně samotné způsoby na základě, kterých dojde k pojmenování.

Pokud převáží identifikační motiv v nominačním procesu, pak je název ulice odvozen od charakteristického tvaru dané komunikace. Např. mělnické ulice: Krátká, Dlouhá, Úzká, Klidná, Ostruhová (tvar podle ostruhy) atd. Tento typ komunikací je obecně nejstarším způsobem, podle kterého se ulice pojmenovávaly¹¹⁶. Lokalizační funkce naopak má za cíl na základě pojmenování ulice přiblížit uživateli, kde se daná lokalita nachází, případně jaká je v její blízkosti významná budova či instituce. V zásadě jsou lokalizačními ulicemi tzv. ulice s předločkou^{117, 118}.

2. 2. 2 Honorifikační jména

Od druhé poloviny 19. století se objevil v urbanonymii nový fenomén honorifikace. Honorifikační motiv vznikl jako snaha oslavit, vyznamenat, počtít nebo uctít významné

---

¹¹⁵ Urbanonymum (uliční jméno) označuje v úzkém slova smyslu jména ulic a náměstí, v širokém pojetí se za urbanonyma považují i jména mostů, sadů, parků, významných budov ve městě.

¹¹⁶ Jedním z nejdéle existujících názvů na Mělníku je právě ulice Ostruhová, která je právě reprezentantem identifikačního motivu.

¹¹⁷ Viz. 1. příloha.

¹¹⁸ DAVID, 2011, s. 33 – 55.

osobnosti, události a později také hodnoty společnosti. První názvy se objevily v druhé polovině 19. století, ale největší rozvoj oslavných názvů nastal po politických změnách ve 20. století^{119, 120}

Znaků honorifikačních urbanonym je několik. Prvním znakem je, že tyto názvy jsou motivovány na politickou a společenskou objednávku. Tento typ urbanonym představuje vlastně ideologickou hodnotu a určitým způsobem vytváří a uchopuje samotnou realitu (výběr jmenovců a názvů není náhodný, naopak prochází složitým výběrem). Dalším znakem je, že takto vytvořená jména jsou poměrně v mělnické ale i české urbanonymii nestabilní, jelikož dochází často k jejich přejmenování v závislosti na změně politického systému^{121, 122}

Třetím charakteristickým znakem honorifikačních uličních názvů je jejich jazyková a hlavně onymická defektnost. Oslavná jména v zásadě plní pouze nominační funkci, protože jejich rolí je pouze pojmenovávat. Samotné uliční názvy často nemají žádný vztah k pojmenovávané komunikaci a jsou výtvozem pouhé ideologie. Většinou ani honorifikovaný název nenese žádnou informaci o objektu který pojmenovává. Diferenciační, identifikační a lokalizační funkce urbanonyma jsou zcela nahrazeny honorifikací.¹²³

Posledním znakem oslavných názvů je jejich náchylnost ke komunikační nefunkčnosti. Mezi defekty můžeme řadit jazykovou nesprávnost (složitá psaná forma – u cizojazyčných jmen), složitá výslovnost (opět problém internacionalizačních jmen) a v poslední řadě obtížné komunikační použití (víceslovné názvy)^{124, 125}

Zajímavými honorifikačními jmény jsou v české urbanonymii ulice nesoucí jména J. A. Komenského a M. Tyrše, jelikož v některých případech plní i funkci lokalizační, když se v dané ulici nachází buď školní budova, nebo sokolovna, což je případ i Mělníka.¹²⁶ Honorifikační názvy se mohou dělit na několik podtypů. Obecně a napříč různými klasifikacemi se objevující jsou tři, resp. čtyři hlavní kategorie podle motivu: osobnosti a skupiny, události (místa) a výročí (data) a obecné hodnoty.¹²⁷ Posledním zajímavým

---

¹¹⁹ Viz. 1. kapitola.

¹²⁰ DAVID, 2011, s. 33 – 35.

¹²¹ Viz. 1. kapitola.

¹²² Tamtéž, s. 35 – 40.

¹²³ Tamtéž, s. 52.

¹²⁴ Viz. 1. příloha (náměstí Gen. Swierczewského, ulice střelce legionáře Bezdíčka)

¹²⁵ Tamtéž, s. 56.

¹²⁶ Tamtéž, s. 185.

¹²⁷ Tamtéž, s. 56 – 60.

aspektem honorifikačních jmen je jejich linie vývoje a nikoliv po ideologické¹²⁸, ale faktické, tedy jak se měnilo označení.

Linie vývoje podle Davida s. 76::¹²⁹

Původní nehonorifikovaný název → 1. politická změna → Nový již honorifikovaný název →
2. politická změna → 1) návrat k původnímu nehonorifikovanému názvu

2) návrat k původnímu honorifikovanému názvu

3) nový honorifikovaný název (i sémanticko – motivační změna¹³⁰)

Popsaná linie však nezahrnuje možnost vícenásobných politických změn, protože tím se celý systém komplikuje o narůstání počtu předchozích názvů, které se později mohou vracet bez rozdílu. Např. mělnická urbanonymie¹³¹.

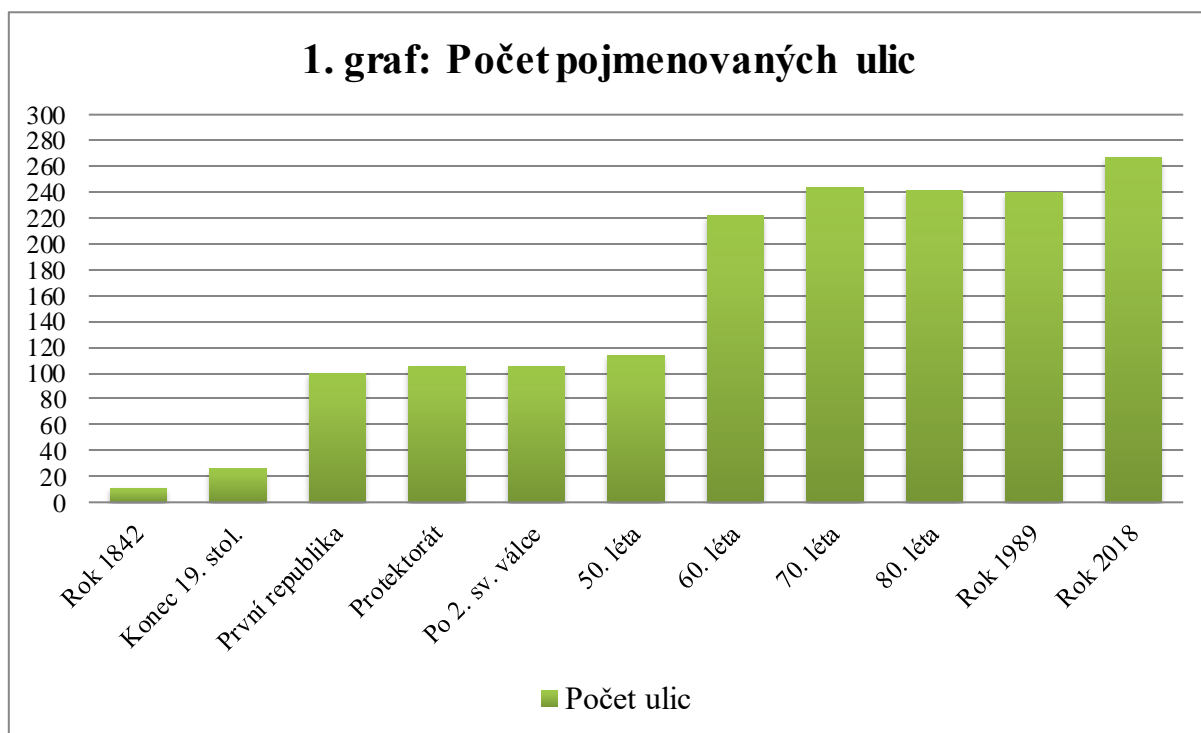
¹²⁸ Ideologický vývoj: viz. 1. kapitola.

¹²⁹ DAVID, 2011, s. 42.

¹³⁰ Sémanticko – motivační změna: dojde k nahrazení původního významu novým čistě formálně bez faktické změny uliční tabulky (např. ulice Nejedlého v Ostravě, původně po Václavovi Kopeckém, ideolog KSČ poté ulice pojmenována po Matěji Kopeckém, loutkař).

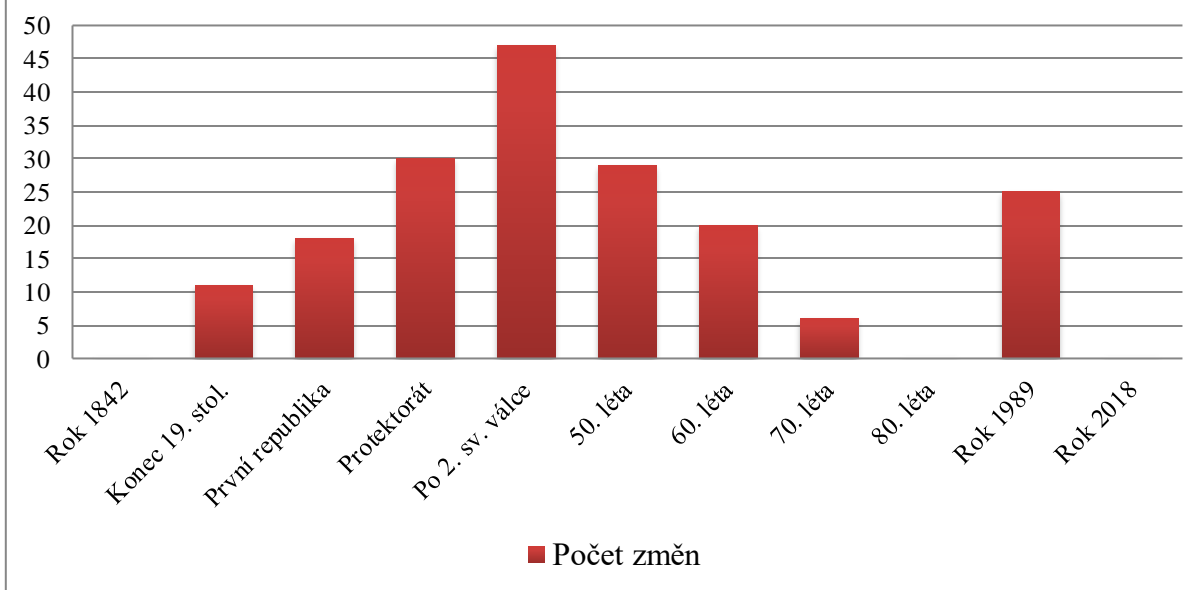
¹³¹ Viz. 1. příloha.

2. 2. 3 Názvy mělnických ulic v datech

Rozvoj mělnické urbanonymie je dobře vidět na grafu číslo 1. Podle se zvyšujícího počtu pojmenovaných ulic je patrné, že město Mělník zažilo dvě skoková rozšíření mělnického uličního systému. Velký nárůst počtu ulic nastal během období První republiky, při kterém bylo nově pojmenováno více jak 60 ulic. Druhé velké rozšíření nastalo v letech 1962 – 1963, kdy dostalo své pojmenování více jak 100 ulic. Během 70. a 80. let se vývoj ustálil na celkovém počtu zhruba 240 pojmenovaných ulic. Od roku 1989 se poté již vývoj zbrzdil a během posledních tří dekad se pouze pojmenovalo méně jak 30 ulic podle potřeby a tedy k roku 2018 se je na Mělníku pojmenováno 267 ulic, náměstí a jiných prostranství.

2. graf: Počet změn názvů ulic

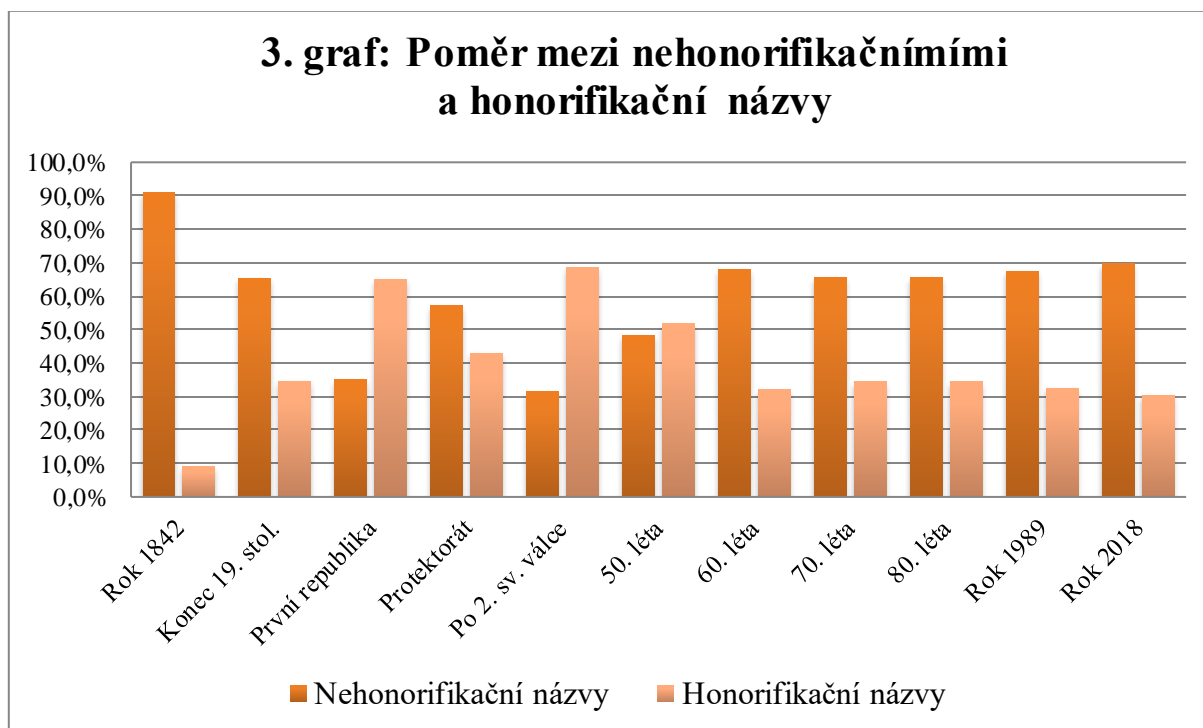
Graf číslo 2. popisuje vývoj počtu změn, které proběhly v jednotlivých popisovaných obdobích. Tendence měnit názvy uličních jmen je závislá na společenských změnách. Mělnickou urbanonymií 19. století poprvé změnila nacionální motivace, která vedla k přejmenování stávajících 11 názvů. Po vzniku samostatné Československé republiky následovalo přejmenování více jak 15 tehdejších ulic v zásadě na názvy inspirované osobnostmi politického a kulturního života. Také se v té době objevila internacionalizační označení (např. Wilsonova atd.). Další vlna změn se odehrála v rámci povinně přejmenovaných ulic během protektorátního řízení v letech 1939 – 1945. Tehdy se nového názvu dostalo 30 ulicím a prostranstvím.

Vrcholem změn bylo období po druhé světové válce. Tehdy bylo přejmenováno více jak 45 uličních názvů. Ve většině případů se změny týkaly názvů, které byly přejmenovány v předcházejícím období. Poválečná jména se většinou inspirovala předválečnou mělnickou urbanonymií (viz. 1. příloha). V 50. letech 20. století po únorovém převratu 1948 bylo změněno více jak 25 názvů. Zajímavé je, že pro nové názvy byla použita označení, která byla nařízena v období protektorátu. Také proběhla ideologická změna, která byla motivací pro přejmenování některých ideologicky nevhodných označení na nová režimu vhodná.

V průběhu 60. let se postupně změny dočkalo 20 uličních názvů. První část změn proběhla v roce 1962, při velkém přechíslení Mělníka. Druhá část změn proběhla v roce 1968 jako reakce na vpád vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR. 70. léta znamenala normalizování

stavu před rok 1968 a byly navráceny původní názvy. Z grafu vyplývá, že pokud by v roce 1989 nedošlo k další společenské změně, pak by se mělnická urbanonymie již neměnila. Avšak po roce 1989 následovalo dosud poslední větší přejmenování ovlivněné politicko – společenskou změnou.

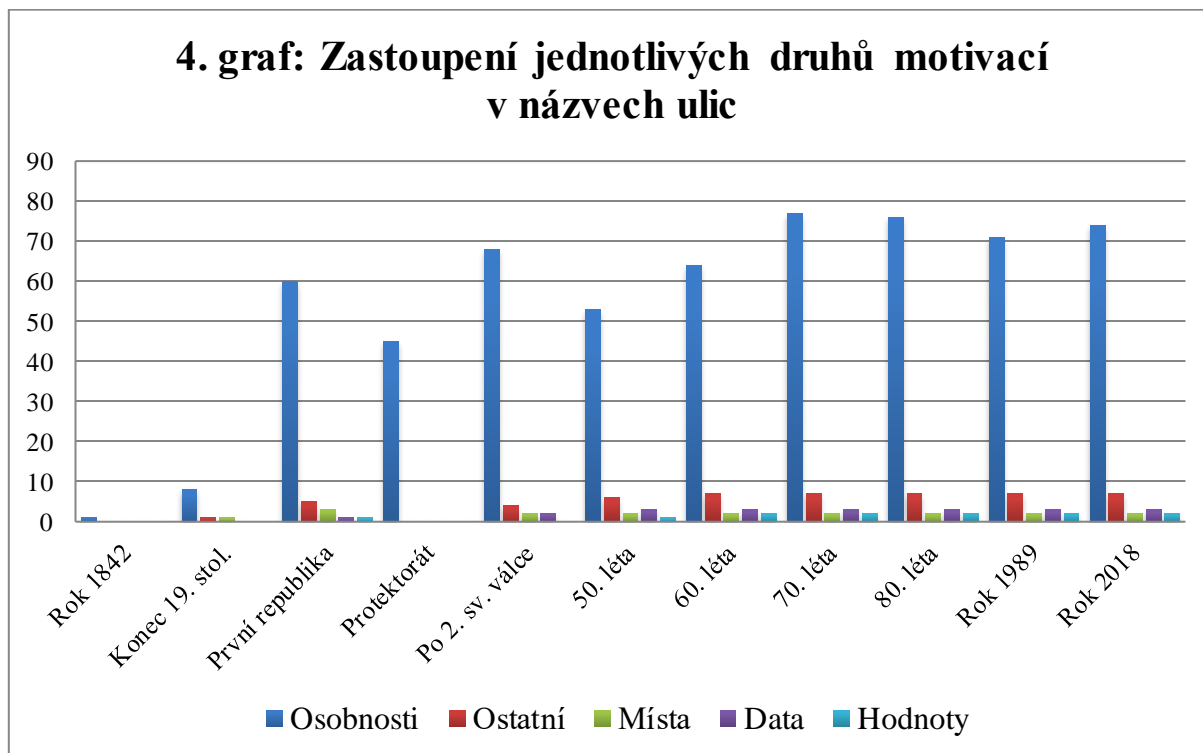

Třetí graf popisuje poměr mezi nehonorifikačními názvy a názvy, které jsou motivovány honorifikací. Honorifikační fenomén se poprvé objevil již v roce 1842, kdy jedna z celkových 11 pojmenovaných ulic nesla čestné označení Kapucínská (podle řeholníků, kteří v oné ulici měli svůj městský klášter). Ovšem již na konci téhož století se na Mělníku nacházelo více jak 30% honorifikovaných uličních názvů. Ve většině případů byly názvy inspirované osobnostmi spojenými s českým národem (např. Jungmann, Hus, Karel IV. atd.).

Zlom ve využití honorifikační motivace nastal po roce 1918. Za První republiky se poprvé poměr mezi honorifikovanými a nehonorifikovanými názvy obrátil a začaly převažovat názvy inspirované osobnostmi, hodnotami, daty a místy (viz. 1. příloha a 1. kapitola). Tento poměr se udržel dále i v poválečném období až do 60. let. Výjimku tvoří doba Protektorátu Čech a Moravy, při kterém se na základě povinného přejmenování poměr obrátil.

Návrat převahy nehonorifikovaných uličních názvů nastal při velkém přechíslování města Mělníka, při kterém bylo pojmenováno mnoho nových ulic, které ve většině případů

nesla pomístní označení. Od té doby se prakticky ustálil poměr, kdy z více jak dvou třetin jsou názvy nehonorifikovaná a zbývajících třetina nese oslavná pojmenování (zastoupení jednotlivých motivů honorifikačních jmen: viz. 4. graf).

3. Uliční tabulka: skrytý činitel historické paměti

Pro svou úvahu, ve které se chci pokusit aplikovat fenomén „Míst paměti“ od Pierra Nory na urbanonymii, využívám hlavně článek s názvem „*Mezi pamětí a historií: problematika míst*“¹³². Článek pojednává právě o problematice onoho fenoménu a na základě poznatků v něm předkládám svou stat’.

Autor Pierre Nora ve svém článku rozebírá podstatu tzv. „*Míst paměti*“. Tato místa jsou podle něho nositelem a dokladem živoucí paměti nebo oficiální historie dané lokality např. památníky, pamětní desky, sochy nebo zákoutí (např. tzv. „Havlovy lavičky“). Otázkou tedy je, zda i vcelku ryze praktická a úřední věc, jakou je uliční cedule, se dá nazývat místem paměti?

Významnost uličních tabulek pro společnost a pro obyvatele nespočívá pouze v samotné funkci orientační a lokalizační. Její nemalou, a v některých případech významnější roli, zastává funkce honorifikační ve smyslu vzpomínání na důležité osobnosti, významné události a výročí. Právě oslavné názvy ulic a prostranství plně svou podstatou splňují náležitost „Míst paměti“. Jelikož tabulka nesoucí jméno po významném rodákovi, generálovi či spisovateli je podstatným místem vzpomínání.

Je rozdíl mezi tabulkou s červeným podkladem a bílým písmem a bronzovou pamětní deskou? Domnívám se, že nikoliv. Pokud chceme samotnou tabulku s označením jménem ulice nazvat památnou, pak je nutné zaprvé zkoumat okolnosti, které vedly k označení dané ulice. A za druhé se musíme zabývat samotným označením, tedy tím o čem název pojednává či na co vzpomíná.

Tudíž uliční tabulky nesoucí honorifikační název svou podstatou naplňují místa paměti. Jedná se o uplatnění tohoto fenoménu na celý uliční systém, a tím se tak často vytváří ucelený souhrn vzpomínek na historické dění.

---

¹³² NORA, Pierre. Mezi pamětí a historií: problematika míst. In: *Politika paměti: antologie francouzských společenských věd*. Praha: Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998, s. 7-31. ISBN 80-902196-3-2.

Závěr

Ve své práci jsem podrobně zmapoval, doložil a popsal proč, kdy a z jakých důvodů a okolností docházelo na Mělníku ke změnám názvů uličních názvů v průběhu 19. a 20. století.

Z mé práce vyplývá hned několik důležitých poznatků. V první řadě práce poukazuje na genezi jednotlivých typů názvů, které se na Mělníku v jednotlivých obdobích využívaly. Původní názvy se přidělovaly podle specifického místa či budovy v dané ulici nebo podle účelu dané komunikace, anebo podle výrazného tvaru a vzhledu (nehonorifikované názvy). V dalších etapách vývoje se objevil zcela nový a výrazný typ, který začal poukazovat na politický a kulturní charakter města a jeho obyvatel, začaly se objevovat názvy pojmenované podle českých i zahraničních osobností a významných historických událostí (honorifikované názvy).

Druhý poznatek se týká důvodů, které vedly ke změně označení jednotlivých ulic. Nejčastějšími důvody jsou politické poměry ve společnosti a vymezování se vůči elitám předcházejícího režimu, při těchto změnách dochází vždy k nejrozsáhlejšímu přejmenování. Také stojí za pozornost, jak některé ulice se stávají v průběhu času svým umístěním nebo významem pouhým politickým nástrojem a nikterak neodráží specifčnost místa a jeho historii.

Z práce nakonec vyplývá závěr, že každá doba přinesla svůj podíl na současném stavu na Mělníku, kdy se do dnešních dob užívají některé názvy z jednotlivých etap pojmenovávání. Zajímavou skutečností je fakt, že v největší míře se dochovaly názvy úplně původního typu, tedy podle specifických míst a budov. Naopak z Mělníka postupně vymizely názvy, které se vztahovaly k politickým osobnostem, ale přetrvaly a stále se zvětšuje počet označení podle osob, které byly za života umělecky činné nebo jinak kulturně či vědecky aktivní. Dalším pozoruhodným faktem je vracení nebo opětovné použití názvů ulic (např. ulice Legionáře Průchy).

Uliční názvy resp. jejich samotné označení v podobě uliční tabulky můžeme označit za pomníky historie. Pokud název reflektuje realitu, nový režim atd. pak samotný název není pouhým označením místa, ale nese na základě svého jména ideologickou hodnotu a případnou historickou stopu. Pierre Nora, francouzský sociolog a historik, v 80. letech 20. století

představil projekt „Les Lieux de Mémoire“ („Místa paměti“). Tento projekt vlastně upozorňuje na to jak samotné pomníky, různé připomínky, gesta, výročí atd. pomáhají nám vzpomínat na dějinné události a na ty vzpomínat.¹³³

Osobně si myslím, že o každém městě a jeho minulých a současných činitelích, kteří vždy rozhodovali o výběru názvů, vypovídá jeho místopis a pojmenování jeho komunikací. Podle nich můžeme např. o Mělníku tvrdit, že opustil myšlenku vzpomínat na vůdčí politické představitele Československé nebo České republiky. Raději vybírá názvy, které nevyvolají v budoucnu prostor pro nové přejmenování. Tato bezbřehost však nijak nepomáhá utvářet národní paměť.

Město Mělník svou urbanonymií je vlastně typickým maloměstským příkladem vývoje uličních názvů v průběhu 19. a 20. století. Plně odpovídá postupnému vývoji používání jednotlivých typů urbanonym, a také svým vývojem koresponduje s historickým vývojem.

---

¹³³ NORA, Pierre. Mezi pamětí a historií: problematika míst. In: *Politika paměti: antologie francouzských společenských věd*. Praha: Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998, s. 7-31.

Seznam použité literatury a informačních zdrojů

Prameny:

(SOkA Mělník – Státní okresní archiv Mělník; AM Mělník – Archiv města Mělník; SbN – sbírka novin; MÚ – městský úřad; SbM – sbírka map)

- SOkA Mělník; AM Mělník; 2. a 3. mú (1850 – 1945); kt. 143, 145, 40.
- SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy OZ Mělníka*. Mělník, 1918 – 1945.
- SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy MR Mělníka*. Mělník, 1918 – 1945.
- SOkA Mělník; SbN; *Mělnické listy: Týdeník Československé národní demokracie*. Mělník, 1919 – 1934.
- SOkA Mělník; SbN; *Mělnické listy: List Národního souručenství*. Mělník, 1939 – 1943.
- SOkA Mělník; SbN; *Osvobozené Mělnické listy: Krajský týdeník*. Mělník, 1945, 27 (Zvláštní vydání).
- SOkA Mělník; SbN; *Mělnické listy: Krajský týdeník*. Mělník, 1945.
- SOkA Mělník; SbN; *Ohlas*, Mělník, 1945 – 1948.
- SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy o schůzích rady MěNV na Mělníku*. Mělník, 1945 - 1951, 1955 – 1966, 1972 - 1990.
- SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy o plenech MěNV na Mělníku*. Mělník, 1945 – 1990.
- SOkA Mělník ; AM Mělník; *Kronika města Mělníka (1953 – 2005)*. Mělník, 1953 – 1992, 2005.
- Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; *Rejstřík přechíslení budov na Mělníku*. Mělník, cca 1962.

- Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; *Seznam domů na Mělníku*. Mělník, cca 1962.
- SOkA Mělník; SbN; *Nové Mělnicko*. Mělník, 1967 – 1971.
- Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; *Přečíslování domů ve Vehlovicích 1980*. Mělník, 1980.
- SOkA Mělník; AM Mělník; *Materiály z odboru pro vnitřní věci. (3 kt.)*. Mělník, 1978 – 1980.
- SOkA Mělník; AM Mělník; *Zápisy rady města Mělníka*. Mělník, 1991 – 1992.
- SOkA Mělník; SbN; *Mělnická radnice*. Mělník, 1991 – 2018.
- Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; *Rejstřík ulic a domů v jednotlivých ulicích*. Mělník, doplňována až dodnes.
- Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; SbM; *Katastrální mapy a jiné kartografické materiály*. Mělník, 2018.

Elektronické zdroje:

- *Volby/ ČSÚ* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2018, 20. 2. 2018 [cit. 2018-20-02]. Dostupné z: URL: https://www.czso.cz/csu/czso/volby_lide
- *ÚAZK – přehledka* [online]. Praha: Ústřední archiv zeměměřictví a katastru, 2018, 20. 2. 2018 [cit. 2018-20-02]. Dostupné z: URL: <http://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>
- *Home/Mapire – The Historical Map Portal* [online]. Vídeň: Státní rakouský archiv (Österreichisches Staatsarchiv), 2018, 20. 2. 2018 [cit. 2018-20-02]. Dostupné z: URL: <http://mapire.eu/en/>
- *Dopravní – Mapy.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, a. s., 2018, 20. 2. 2018 [cit. 2018-20-02]. Dostupné z: URL: <https://mapy.cz/dopravni>

Literatura:

- ADAM, Jan. *Osobnosti - Česko: Ottův slovník*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7360-796-8.
- DAVID, Jaroslav. *Smršov, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie: místní jména, uliční názvy, literární toponyma*. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-1913-4.
- DVOŘÁK, Martin. *Osvobození Mělnicka*. Praha: Katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2017. Diplomová práce. Pedagogická fakulta UK. Vedoucí práce: PaedDr. František Parkan.
- FANTOVÁ, Matylda. *Proměny místních jmen na Praze 6*. Praha: Katedra českého jazyka, 2013. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta UK. Vedoucí práce: PhDr. Olga Palkosková, Ph.D.
- KILIÁN, Jan a Zdeněk BAŽANT. *Mělník*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-7422-029-6.
- KOVÁŘOVÁ, Linda. *Místa paměti a kulturní dědictví: Na příkladu Kutné Hory*. Praha: Ústav světových dějin, 2009. Diplomová práce. Filozofická fakulta UK. Vedoucí práce: prof. Luďa Klusáková.
- KUDRNÁČ, Václav. *Adrešář a popis politického okresu Mělnického: Mělník a veškeré politické obce a osady*. Turnov: 1902.
- LAŠŤOVKA, Marek. *Pražský uličník: encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství*. 1, (A-N). Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-23-0.
- LAŠŤOVKA, Marek. *Pražský uličník: encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství*. 2, (O-Ž). Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-25-7.
- NORA, Pierre. Mezi pamětí a historií: problematika míst. In: *Politika paměti: antologie francouzských společenských věd*. Praha: Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998, s. 7-31. ISBN 80-902196-3-2.

- NOSÁLEK, Petr, ed. *Místa Paměti národa: průvodce po místech spojených s událostmi 2. světové války*. Brno: Jota, 2015. ISBN 978-80-7462-827-6.
- PRAGNER, Petr. *Historie sportu na Mělníku*. Mělník: TJ EMĚ Mělník, 2013.
- PURŠ, František. *Náš Mělník: listování jeho historií*. Mělník: Město Mělník, 2010. ISBN 978-80-254-7928-5.
- SÍGL, Miroslav. *Kdo byl a kdo je: Mělnicko, Kralupsko, Neratovicko: osobnosti, samospráva, historie*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-351-0.

Kartografické zdroje:

- Mapy: *Mapy druhého vojenského mapování*. Dostupné z: *Home/Mapire – The Historical Map Portal* [online]. Vídeň: Státní rakouský archiv (Österreichisches Staatsarchiv), 2018, 20. 2. 2018 [cit. 2018-20-02]. Dostupné z: URL: <http://mapire.eu/en/>
- Mapy: *Povinné císařské otisky z roku 1842*. Dostupné z: *ÚAZK – přehledka* [online]. Praha: Ústřední archiv zeměměřictví a katastru, 2018, 20. 2. 2018 [cit. 2018-20-02]. Dostupné z: URL: <http://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>
- Mapa: *Přehledný plán polohy města z roku 1931*. Dostupné z: Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; SbM; *Katastrální mapy a jiné kartografické materiály*. Mělník, 2018.
- Mapa: *Katastrální mapa z r. 1953 – vykazující stav koncem r. 1952*. Dostupné z: Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; SbM; *Katastrální mapy a jiné kartografické materiály*. Mělník, 2018.
- Plán: *Orientační plán města: K výročí 700 let města*. Jří Rohlík, Mělník, 1973. Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; *Materiály z odboru pro vnitřní věci. (3 kt.)*. Mělník, 1978 – 1980.

- Mapa: *Účelová mapa Mělníka pro ONV Mělník*. Geodesie Praha s. p., Praha, cca 1992. Dostupné z: Archiv Odboru výstavby a rozvoje MÚ Mělník; SbM; *Katastrální mapy a jiné kartografické materiály*. Mělník, 2018.
- Mapy: *Mapa současného Mělníka s vyznačenými částmi (ke dni 20. 2. 2018)*. Dostupné z: *Dopravní – Mapy.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, a. s., 2018, 20. 2. 2018 [cit. 2018-20-02]. Dostupné z: URL: <https://mapy.cz/dopravni>
- Atlas: *Mělník: atlas města s popisnými čísly*. 2. Praha: ŽAKET, 2009. ISBN 978-80-254-5950-8.

Seznam příloh

1. **Tabulka názvů ulic a prostranství na Mělníku (1842 – 1992).** Dostupné z: Osobní materiály autora, Mělník, 2018.
2. **Přepis dopisu městské rady města Mělníka n/L. prezidentovi USA W. Wilsonovi (29. 10. 1919).** Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; 2. mú; kt. 143.
3. **Přepis dobového překladu dopisu z vyslanectví Spojených států severoamerických v Praze starostovi Mělníka J. Tykalovi(19. 4. 1920).** Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; 2. mú; kt. 143.
4. **Přepis dopisu městské rady města Mělníka n/L. francouzskému maršálkovi Fochovi (29. 10. 1919).** Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; 2. mú; kt. 143.
5. **Přepis dopisu kanceláře presidenta republiky T. G. Masaryka městské radě města Mělníka n/L. (2. 12. 1919).** Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; 2. mú; kt. 143.
6. **Přepis pozvánky zastupitelům na odhalení desky „náměstí Reinharda Heydricha“ (28. 5. 1943).** Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník; 3. mú; kt. 40.
7. **Dobové fotografie ze dne 30. května 1943.** Autor ateliér Foto Hrbek, Mělník, 1943: Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník 3. mú; kt. 40.
8. **Přepis dopisu Městského národního výboru v Mělníku adresovaného generalissimu Stalinovi (10. 12. 1948).** Dostupné z: SOkA Mělník; AM Mělník, Zápisy o schůzích MěNV – rok 1948.
9. **Fotografie uličních tabulek.** Dostupné z: Osobní archiv autora; Mělník, 2018.

Přílohy

1. příloha: Tabulka názvů ulic a prostranství na Mělníku (1842 – 1992)

Jedna se pouze o náhled, nikoliv samotnou účelovou tabulku. Ta je k práci přiložena samostatně kvůli svému rozsahu a velikosti.

The table is a detailed historical record of street names in Mělník from 1842 to 1992. It is organized into columns, likely representing different periods or categories of street names. The table is color-coded with green, yellow, and red horizontal bands. A small legend box is visible in the lower-left quadrant of the table area.

2. příloha: Přepis dopisu městské rady města Mělníka n/L. prezidentovi USA W. Wilsonovi (29. 10. 1919)

Dne 29. října 1919

P. t.

Kabinetní kanceláři

J. E. presidenta spojených států Severoamerických

Washington

U. S. A.

Obecní zastupitelstvo města našeho vzpomínajíc v slavnostní své schůzi v památný svátek prvního výročí Svobody dne 28. října t. r. konané nesmrtelných zásluh mužů, kteří o svobodu našeho národa se přičinili, jmenovitě nehynoucích zásluh J. E. presidenta Spojených Států Severoamerických Woodrova Wilsona, jenž první proklamoval sebeurčení našeho národa a potom ně prokázal republice naší služby, jež budou v dějinách našich a v srdcích všech Čechů na věčné časy písmem nezahladitelných zapsány, dalo vraz své neskonale vděčnosti, hluboké úctě a vroucímu obdivu vůči velikému tomuto muži usnesši se, aby jedna z čelných městských tříd nesla nesmrtelné jeho Jméno.

Prosíme, aby skromný za to však vroucí tento projev neobnesené úcty oddanosti a vděčnosti byl J. E. panu prezidentovi tlumočen s prosbou, aby dostalo se mu vlídného přijetí.

Rada města Mělníka n/L.

Starosta:

Josef Tykal

3. příloha: Přepis dobového překladu dopisu z vyslanectví Spojených států severoamerických v Praze starostovi Mělníka J. Tykalovi(19. 4. 1920)

Velvyslanectví Spojených států severoamerických v Praze, dne 19. dubna 1920

Pane!

Pokládáme si za čest sdělit s Vámi, že byl jsem vyrozuměn stát tajemnickým úřadem ve Washnigtonu, bych oznámil Vám jakož i městské radě a obyvatelům města Mělníka výraz úcty a díky presidenta Spoj. států Sev. Wilsona za čest, již se mu dostalo pojmenováním jedné z ulic města vašeho Jeho jménem.

V úctě oddaný

Charge d' Affaires

Panu starostovi města Mělníka.

Mělník – Československo

4. příloha: Přepis dopisu městské rady města Mělníka n/L. francouzskému maršálkovi Fochovi (29. 10. 1919)

Dne 29. října 1919

Vaše Excellence!

Obecní zastupitelstvo města našeho proniknuto jsouc pocitem hluboké vděčnosti k šlechtné Francii i jejím slavným vojům, především však obdivujíc geniální vedení Vaší Excellence, jemuž sluší děkovat, že tu národ náš stojí po boku spojenců jako spoluvítěz nad Německem a Rakouskem, usneslo se v slavnostní své schůzi konané v památný svátek prvního výročí Svobody v den 28. října t. r., aby jedna z čelných tříd města našeho nazvána byla dle proslaveného Jména Vaší Excellence třídou Fochovou.

Prosíme, abyste skromný tento projev vroucího obdivu, hluboké sympatie, úcty a vděčnosti k Vaší Excellenci a drahé srdcím naším Francii laskavě přijati ráčil.

S výrazem dokonalé úcty

Rada města Mělníka n/L.

Starosta:

Josef Tykal

5. příloha: Přepis dopisu kanceláře presidenta republiky T. G. Masaryka městské radě města Mělníka n/L. (2. 12. 1919)

V Praze, dne 2. prosince 1919.

P. T.

Městské radě

král. věnného města Mělníka n/L.

v Mělníku n/L.

Pan president republiky s potěšením vzal na vědomí dopis městské rady ze dne 29. října 1919 a svolil k tomu, aby hlavní městské třída nesla jeho jméno, zároveň uložil podepsané kanceláři, aby vyslovila městské radě v Mělníku díky pana presidenta za tento projev oddanosti.

KANCELÁŘ

PRESIDENTA REPUBLIKY

6. příloha: Přepis pozvánky zastupitelům na odhalení desky „náměstí Reinharda Heydricha“ (28. 5. 1943)

Všem P. T. členům městského zastupitelstva.

Dne 30. května 1943 v 10:30 hod. bude před radnicí města Mělníka slavnostně přejmenováno Hlavní náměstí na náměstí Reinharda Heydricha a bude slavnostně odhalena deska nesoucí nové označení.

Žádám všechny členy městského zastupitelstva, aby se k této slavnosti laskavě dostavili. Sraz před radniční budovou 10 minut před zahájením.

Dne 28. května 1943

Starosta

Josef Tykal

7. příloha: Dobové fotografie ze dne 30. května 1943

8. příloha: Přepis dopisu Městského národního výboru v Mělníku adresovaného generalissimu Stalinovi (10. 12. 1948)

Občané starého vinařského města Mělníka shromáždění na slavnostní plenární schůzi místního národního výboru dne 10. prosince 1948 zvolili Vás, vážený generalissime,

čestným občanem města Mělníka.

Občanstvo našeho města chce touto volbou vyjádřiti u příležitosti Vašich narozenin svou velikou úctu, lásku a oddanost národům Sovětského Svazu, jehož jste představitelem a dík a vděčnost slavné Rudé armádě, naší osvoboditelce.

Prosíme, abyste čestné občanství našeho města laskavě přijal.

9. příloha: Fotografie uličních tabulek

